

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 มีนาคม 2538 ละเมิด พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46, มาตรา 47 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์อีกสองฉบับ ดังมีประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. มติคณะรัฐมนตรี ว่า “เห็นชอบในหลักการให้ดำเนินการโครงการถนนรวมและกระจายการจราจร...” ซึ่งจะต้องเห็นชอบในหลักการตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46, 47 และตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์อีกสองฉบับ แต่มติวันที่ 28 มีนาคม 2538 ได้เห็นชอบตามอำเภอใจแห่งคณะรัฐมนตรี ประเทศไทยเป็น “นิติรัฐ” มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ เป็นเสาหลักสังคม รัฐบาลปกครองบ้านเมืองไม่ยึดถือหลักการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้บ้านเมืองก็จลาจล เมื่อพิจารณามติคณะรัฐมนตรีอย่างถ่องแท้จะเห็นเป็น “มติอนุวัติให้ดำเนินการตามอำเภอใจแห่งคณะรัฐมนตรี” โดยละเมิดต่อ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามที่กล่าว

ประเด็นที่ 2. กระทรวงมหาดไทยได้เสนอการก่อสร้างทางด่วนซีดีไรด์ มี 4 ทางเลือก แต่คณะรัฐมนตรีให้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเฉพาะทางเลือกที่ 4 รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจึงไม่มีข้อเปรียบเทียบกับอีก 3 ทางเลือก เป็นต้นว่า ด้านการจราจร การคุ้มค่าเงินลงทุน ค่าก่อสร้างเวนคืน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญการที่ชุมชนบ้านครัวต้องสูญเสียความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 46 ซึ่งจะยอมความกันไม่ได้เด็ดขาด ฉะนั้นรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจึงขาดมาตรฐานทางวิชาการ จึงเป็น “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามอำเภอใจแห่งคณะรัฐมนตรี” โดยละเมิดต่อ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามที่กล่าว

กรมศิลปากร มีหนังสือที่ ศธ 0707/3614 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2538 แจ้งการทางพิเศษ โดยอ้างถึงหนังสือการทางพิเศษ ที่ มท 5502/2093 ลงวันที่ 21 เมษายน 2538 ว่า กรมศิลปากรขอเรียนว่าคลองมหานาคไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียน แต่ถือว่าเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี หากการทางพิเศษ จะทำการก่อสร้างทางด่วนช่วงดังกล่าว ขอให้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังนี้

- ควรย้ายตำแหน่งของเสาตอม่อและเสาของทางด่วนให้พ้นแนวเขตคลอง

เมื่อกรมศิลปากรให้การทางพิเศษ ย้ายเสาตอม่อทางด่วนให้พ้นแนวเขตคลอง ฉะนั้นทางด่วนซีดีไรด์ก็ยังคงต้องสร้างทับบ้านเรือนของพี่น้องชาวชุมชนเหมือนเดิม

แนวทางด่วนซีดีไรด์จะคร่อมคลองมหานาค เฉพาะช่วงระยะทาง 700 เมตร ที่ผ่านชุมชนบ้านครัวเท่านั้น เมื่อผ่านพ้นแล้วแนวสายทางจะคืนกลับตามแนวทางเดิม ไปสิ้นสุดที่ถนนราชดำริ มีทางขึ้น-ลง ในศูนย์การค้าเวสต์เทรตเซ็นเตอร์ ระยะทาง 2.0 กม. ไม่ไปสิ้นสุดที่ถนนวิทยุตามโครง

การเดิมที่มีระยะทาง 2.8 กม. ประเด็นนี้ คณะรัฐมนตรีเลือกปฏิบัติอีกแล้วจะเห็นว่าชุมชนบ้านครัวมีอภิสิทธิ์ดีกว่าชุมชนอื่นในสายทางเดียวกันเพราะสูญเสียในที่อยู่อาศัยน้อยกว่าเดิม อภิสิทธิ์ตรงนี้ได้เป็นความปรารถนาของชุมชนบ้านครัวแต่อย่างใด แต่กลับมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าจากหัวใจที่ต้องการให้โครงการทางด่วนซีดีไว้ดถูกยกเลิกไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งจะนำความสงบสันติกลับคืนมาสู่มวลผองพี่น้องตามเดิม

8. รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (13 กรกฎาคม 2538 - 25 พฤศจิกายน 2539)

รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ยุบสภาเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้สมควรได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2538

ผู้แทนชุมชนได้ยื่นหนังสือที่สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ ร. 6504 วันที่ 7 สิงหาคม 2538 ขอให้นายกรัฐมนตรีทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2538 ที่อนุมัติให้การทางพิเศษฯ สร้างถนนรวมและกระจายการจราจรครอบคลุมมหานคร โดยละเมิดต่อ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 มาตรา 47 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เรื่องการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ความละเอียดในหนังสือยืนยันตามเจตนารมณ์เดิม คือให้ยกเลิกโครงการสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร ปรากฏว่าไม่มีเสียงตอบรับใดๆ จากทำเนียบรัฐบาล

ผู้แทนชุมชนยื่นหนังสือที่สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ รับที่ 1289 ลงวันที่ 2 เมษายน 2539 โดยขอมีส่วนร่วมให้ข้อมูลกรณีทางด่วนซีดีไว้ดต่อคณะกรรมการของกระทรวง ต่อมาวันที่ 27 กันยายน ได้ยื่นหนังสือที่สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ รับที่ 4341 อีกฉบับ โดยขอสิทธิเข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ผู้แทนชุมชนยื่นหนังสือต่อรองนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) รับที่ 391 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2539 อีกฉบับ ขอสิทธิเข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่ทำเนียบรัฐบาล

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ วว 0802/15997 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2539 แจ้งว่า นายกรัฐมนตรีมีบัญชาให้เชิญเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 7/2539 วันศุกร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2539 เวลา 9.30 น. ณ ห้องประชุมสี่เขียว ตึกไทยคู่ฟ้าทำเนียบรัฐบาล เนื่องจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจจะมีข้อซักถามท่าน และโปรดแจ้งชื่อผู้เข้าร่วมประชุมให้สำนักงานทราบภายในวันที่ 30 ตุลาคม 2539 ด้วย

อนึ่งหนังสือข้างต้น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้พิจารณาเห็นชอบในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปทางเดียวกับความเห็นของกระทรวงวิทยาศาสตร์ โดยให้ก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 มีนาคม 2538 ได้

ตามวันเวลาที่กำหนดผู้แทนชุมชน โดยมีคุณยายหนับ มานะเกษม เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ด้วย ผู้แทนชุมชนจัดเตรียมเอกสารจะนำเสนอเป็นแผ่นใสฉายขึ้นจอ เพื่ออธิบายความในที่ประชุม คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้รับรู้ความจริงจากชุมชนบ้านครัว ก่อนเข้าประชุมต่างมีความคิดเห็นไปทางเดียวกันคงไม่ได้แสดงความคิดเห็นอะไรมากนัก และเป็นไปตามที่คาดไว้ไม่ผิด คณะกรรมการต่างได้แสดงความเห็นซักถามกันเองจนสิ้นสุดการประชุม การเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ไม่ได้สาระประโยชน์อะไรมากนัก

ผู้แทนชุมชนเข้ายื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี โดยนายสมัคร สุนทรเวช รองนายกรัฐมนตรี มารับหนังสือลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2539 โดยขอสิทธิเข้าชี้แจงต่อคณะรัฐมนตรี 3 ประเด็น พร้อมมีเอกสารรายละเอียดแนบท้ายประกอบจำนวน 24 แผ่น ดังมีประเด็นสำคัญต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. การทางพิเศษ กระทำทุจริตประพฤติมิชอบในหน้าที่ราชการ โดยยินยอมให้นายทุนใหญ่ก่อสร้างอาคารสูงในแนวทางถนนรวมและกระจายการจราจร ในกำหนดเขตที่ดินบริเวณที่ที่จะเวนคืนหลังมีพระราชกฤษฎีกา ประมาณปีเศษ ทำให้ต้องตัดระยะทางออกไป 800 เมตร เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อพระราชกฤษฎีกา ทั้ง 3 ฉบับ

ประเด็นที่ 2. กรณีถนนรวมและกระจายการจราจร ได้เปิดให้มีการไต่สวนสาธารณะแล้ว 2 ครั้ง และมีบทสรุปให้ยกเลิกโครงการก่อสร้างถนนสายนี้แล้ว

ประเด็นที่ 3. มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 มีนาคม 2538 พิจารณาเฉพาะทางเลือกที่ 4 ให้สร้างตามแนวคร่อมคลองมหานาค ชุมชนบ้านครัวสามารถพิสูจน์ว่าเป็นมติคณะรัฐมนตรีที่ละเมิดต่อ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46, 47 และละเมิดต่อประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ อีก 2 ฉบับ และยังได้ละเมิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 170 อีกด้วย

หนังสือที่ยื่นผ่านนายสมัครมีสำเนาตามทางนายสมัคร ให้ผู้แทนชุมชนบ้านครัวเข้าชี้แจงอธิบายความในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันอังคารที่ 12 พฤศจิกายน 2539 เวลา 9.30 น. ในการนี้คณะผู้แทนชุมชนได้เตรียมหลักฐานทุกอย่างชัดเจน เมื่อวันเวลาที่กำหนดมาถึง ทุกคนพร้อมที่ทำเนียบรัฐบาล ณ ตึกบัญชาการ เจ้าหน้าที่มานำพาขึ้นลิฟต์ไปห้องประชุมคณะรัฐมนตรี และได้รับทราบจากเจ้าหน้าที่ว่านายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) จะอนุญาตให้เข้าไปชี้แจงได้ในเวลา 13.30 น. เมื่อคณะรัฐมนตรีหยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน นายสมัครได้ให้เจ้าหน้าที่จัดหาอาหารมาเลี้ยงดูคณะผู้แทนชุมชนบ้านครัวเป็นอย่างดี

เวลา 13.30 น. ตามกำหนด เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้แทนชุมชนเข้าไปชี้แจงต่อคณะรัฐมนตรีได้สองคน มีการต่อรองจนได้สามคน (นายสาโรจน์ เมื่อกล้าลี นายอุ่มรุ คำวิห์เลิศ นางสมศิริ รอบรู้) ทั้งๆที่ ไปด้วยกันเจ็ดคน (อิหม่ามสมัย แห่งคบะยูร นายสาโรจน์ เมื่อกล้าลี นายอุ่มรุ คำวิห์เลิศ นางสมศิริ รอบรู้ นายสัมฤทธิ์ สิขันทกบุตร นายวิเชียร รอบรู้ และนายบุญสืบ เล็กสุวรรณ) ภายในห้องประชุมปรับอากาศค่อนข้างเย็น โดยมีนายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) เป็นประธาน มีรัฐมนตรีแต่ละท่านนั่งเรียงรายสองด้านหันหน้าเข้าหากัน และมีกรรมการกฤษฎีการ่วมประชุมด้วย เมื่อเข้าที่นั่งซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้ว นายสมัครได้แจ้งต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี กรณีนำชาวชุมชนบ้านควมำร้องเรียนในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อจะทราบข้อเท็จจริง และกล่าวว่า “ตลอดเวลาที่ผ่านมา ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีไม่เคยอนุญาตหรือให้สิทธิประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนใดๆ เข้ามาร้องเรียนโดยตรงต่อคณะรัฐมนตรีเหมือนชาวบ้านควมำในครั้งนี้ จึงขอให้ชาวบ้านควมำพูดในสิ่งที่ เป็นความจริงตามที่เกิดขึ้น สรุปให้ได้ใจความสั้นที่สุดเพราะที่ประชุมมีเรื่องอื่นๆ อีกมาก”

นายสาโรจน์ได้กล่าวเปิดประเด็น กรณีการไต่สวนสาธารณะทั้งสองครั้งที่ผ่านมา ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระทรวงมหาดไทย โดยไม่นำรายงานคณะกรรมการฯ เข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามบันทึกความเข้าใจร่วมกัน และประเด็นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2538 ขัดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม และเรื่องที่เกิดขึ้นในประเด็นอื่นๆ ที่ประชุมเงียบ ไม่มีเสียงขานรับใดๆ มีแต่เสียงนายกรัฐมนตรีทักท้วงให้หยุดแถลงขึ้นจนได้แล้ว

นายอุ่มรุได้กล่าวซ้ำย้ำทันที ประเด็นมติคณะรัฐมนตรีขัดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม มีรายละเอียดมากขึ้น ที่ประชุมยังคงนิ่งเงียบไม่มีเสียงขานรับใดๆ อีก นายสมัครจึงกล่าวว่า “ถ้ามติคณะรัฐมนตรีขัดต่อกฎหมายให้นำไปฟ้องศาลเพื่อจะเป็นบรรทัดฐานต่อไป แต่ถ้าจะให้ศาลเล็กเส้นทางทำไม่ได้ เพราะจะมีกรณีบ้านควมำ1, บ้านควมำ2, บ้านควมำ3, เกิดขึ้นเอาอย่างกับศาลทำอะไรไม่ได้ แต่ถ้าจะให้เดือดร้อนบ้านที่อยู่อาศัยน้อยที่สุดได้” นายกรัฐมนตรีจึงให้หยุดแถลงชี้แจงและขอเชิญออกจากห้องประชุมได้แล้ว เวลาที่ใช้ในการนี้ประมาณ 15 นาทีเท่านั้น

ผู้แทนชุมชนปรึกษากันรู้สึกงงงวยผิดหวังกับนายสมัครที่กล่าวเช่นนี้ ไม่คิดว่าเขาจะผันแปรฉับพลันทันทีอย่างนี้ ตลอดเวลาที่ติดต่อกับนายสมัครได้สื่อความหมายไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน นายสมัครยังได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งจากชุมชนบ้านควมำตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 ติดมาตลอด เพราะมีผลงานเป็นที่ยอมรับของชาวชุมชน เช่น เขียนบทความใน นสพ.เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 21 ตุลาคม 2535 คอลัมน์ “มูมน้ำเงิน” ในกรณีทางด่วนซีดีไรต์ ขอตัดตอนข้อความบางส่วน ต่อไปนี้

“.....เรื่องนี้ถ้าหากดำเนินการกันเพียงเท่านี้ก็คงจะไม่มีเรื่อง แต่ที่เกิดเป็นเรื่องมีปัญหามา ก็เพราะการทางพิเศษ เกิดไปเพิ่มเติมสาขาเส้นทางขึ้นอีกหน่อย คือจากแถวถนนพระราม 6 ตอนที่ผ่านมาบ้านควมำ ไปลงที่ประตูน้ำที่ศูนย์การค้าเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ ความยาว 2,800 เมตร ...

แต่การทางฯ เกิดไปออกแบบให้มีทางขึ้นลงแถวนั้นเข้าด้วย เลยเกิดจะต้องมีการเวนคืนที่ดินลงไป
ชุมชนเก่าแก่ของกรุงเทพฯ คือ ชุมชนบ้านครัว แถมยังไปลงกูโบหรือที่ฝั่งศพของชาวมุสลิมบ้าน
ครัวเข้าด้วย เรื่องนี้จึงมีการประท้วงกันหลายครั้งหลายหน

ในฐานะของคนที่เคยอยู่กระทรวงมหาดไทยมาก่อน และเป็น ส.ส.กรุงเทพมหานคร มา
หลายครั้งหลายหน ผมก็เคยเขียนหนังสือแสดงความเห็นแนะนำว่า ถ้าหากการทางฯ จะตัดไถ่ช่วง
2,800 เมตร ที่เป็นกิ่งสาขาไปลงประตูน้ำออกเสียก็จะแก้ปัญหาทั้งหลายทั้งปวงได้ การทางพิเศษฯ
ก็ไม่สนใจ ไม่ทราบว่ามีอะไรผูกพันแน่นหนาอยู่กับทางแถวประตูน้ำ ที่จะต้องเอาทางด่วนไปลง
แถวนั้นให้ได้

เหตุผลที่ยกขึ้นมาอธิบาย เพื่อให้มีการตัดสินใจก็คือ

1. แก้ปัญหาเรื่องพิพาทที่บ้านครัวได้
2. ไม่ต้องลงทุนเพิ่มขึ้นตรงนั้นอีก 2,800 เมตร ที่เป็นราคาก่อสร้างหลายพันล้าน
3. ถ้าตัดท่อน้ำออกแล้วส่วนที่เหลือก็พร้อมที่จะดำเนินการเดินหน้าต่อไปได้ โดยไม่มี

อะไรติดขัด แต่การทางพิเศษฯ ก็ไม่สนใจ และยังคงจะดำเนินการเอาที่ดินแถวที่เกิดข้อขัดข้องกัน
นั้นมาดำเนินการต่อไปให้ได้ โดยเอากรรมสิทธิ์ที่ดินไปพันไว้กับแนวทางช่วงบางโคล่ ถึงพญาไท ซึ่ง
เรื่องนี้ถ้าหากการทางพิเศษฯ ไม่ดีใจอย่างไม่มีเหตุผลอย่างที่ได้กระทำมาแล้ว ตลอดระยะเวลา
2 ปี งานก่อสร้างจากบางโคล่ ถึงพญาไทก็ร่วมเสร็จเท่าๆกันกับอีก 2 ช่วง ที่แลเห็นใกล้ความจริง
กันเข้ามาแล้วทั้งท่อนไปแจ้งวัฒนะและท่อนที่ไปมักกะสัน

ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่เพิ่งขึ้นมาดำรงตำแหน่งใหม่จะมาเจอผมเดิมนหา
ระววยของพ่อคนที่นั่งรากงอกมา 14 ปีแล้ว (เข้าใจว่าคงหมายถึง นายเจริญ บุรพรัตน์ ซึ่งเป็นผู้ว่า
การทางพิเศษฯ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2522 - 2536) เข้าอีกคนหรือเปล่าก็ยังไม่ทราบได้ ใครอยู่กระทรวง
มหาดไทยอ่านความเห็นของผมแล้วช่วยตัดไปให้ มท.1 ท่านอ่านหน่อย ผมจะคอยฟังข่าวว่าท่าน
ว่ายังไง."

นับจากวันที่ตีพิมพ์บทความจนถึงวันที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเวลาต่างกัน 4 ปี 21 วัน ก่อน
ประชุมคณะรัฐมนตรีนายสมัครยังมีความเห็นไปทางเดียวกันกับชุมชนบ้านครัว เช่น วันศุกร์ที่ 1
พฤศจิกายน 2539 ในที่ประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยนายสมัครเป็นประธาน ได้
ซักถามการทางพิเศษฯ กรณีตัดลดระยะทาง 800 เมตร ออกไปจากโครงการ ทำให้รองผู้ว่าการทาง
พิเศษฯ ตอบได้ไม่ชัดเจน นายสมัครจึงให้ชุมชนบ้านครัวเข้าไปชี้แจงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีใน
วันอังคารที่ 12 ระยะเวลาดังกล่าว 12 วันเท่านั้น ไม่ทราบนายสมัครเดินไปสะดุดอะไรจึงได้ผันแปร
ฉับพลันทันที ที่สุดรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้มีมติคณะรัฐมนตรีมีรายละเอียดต่อไปนี้
มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 (รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา)
วาระที่ 7. เรื่อง ผลการดำเนินการจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินถนนรวมและกระจายการจราจร

ของระบบทางด่วนขั้นที่ 2

เดิมคณะรัฐมนตรีมีมติ 28 มีนาคม 2538 เห็นชอบในหลักการให้ดำเนินโครงการถนนรวม

และกระจายการจราจรของระบบทางด่วนขั้นที่ 2 โดยก่อสร้างตามแนวทางเลือกที่ 4 คือ เบี่ยงแนวเส้นทางช่วงต้นคร่อมคลองมหานาค ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้กระทรวงมหาดไทย (การทางพิเศษแห่งประเทศไทย) จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ) พิจารณา โดยให้เร่งรัดการพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยด่วน แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป นั้น

บัดนี้กระทรวงมหาดไทย (การทางพิเศษแห่งประเทศไทย) ได้ดำเนินการจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินถนนรวมและกระจายการจราจร (ยกเว้นช่วงคร่อมคลองมหานาคระยะทางประมาณ 700 เมตร ซึ่งต้องรอผลการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว) ดังนี้

บริเวณต่อจากชุมชนบ้านครัวระยะทาง 1,300 เมตร มีปริมาณงานที่จะต้องดำเนินการเวนคืนเป็นที่ดิน 221 แปลง เนื้อที่ดิน 37 ไร่ 3 งาน 53 ตารางวา สิ่งปลูกสร้างประมาณ 488 หลัง การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ได้เข้าดำเนินการจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยสำรวจและประเมินราคาค่าทดแทน ประกาศกำหนดราคาค่าทดแทน ทำสัญญา และจ่ายหรือวางเงินค่าทดแทนที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างไปแล้ว ดังนี้

- ประกาศราคาค่าทดแทนที่ดิน 212 แปลง เนื้อที่ดิน 36 ไร่ 1 งาน 34 ตารางวา เป็นเงินค่าทดแทน 587,794,000 บาท สิ่งปลูกสร้าง 455 หลัง เป็นเงินค่าทดแทน 195,377,199.72 บาท

- มีเจ้าของทรัพย์สินมาติดต่อทำสัญญาที่ดิน 66 แปลง เนื้อที่ดิน 11 ไร่ 1 งาน 13.9 ตารางวา เป็นเงินค่าทดแทน 406,357,000 บาท สิ่งปลูกสร้าง 104 หลัง เป็นเงินค่าทดแทน 49,957,180.24 บาท

- ดำเนินการวางเงินค่าทดแทนที่ดิน 58 แปลง เนื้อที่ดิน 2 ไร่ 3 งาน 21 ตารางวา เป็นเงินค่าทดแทน 69,128,000 บาท สิ่งปลูกสร้าง 43 หลัง เป็นเงินค่าทดแทน 16,573,242.70 บาท

- มีเจ้าของทรัพย์สินยื่นอุทธรณ์เงินค่าทดแทนทั้งสิ้น จำนวน 88 ราย กทพ. ได้จ่ายเงินค่าทดแทนเพิ่ม ตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แก่ผู้ยื่นอุทธรณ์ที่ดิน จำนวน 25 ราย เป็นเงิน 62,700,428.24 บาท สิ่งปลูกสร้างจำนวน 5 ราย เป็นเงิน 38,144,771.46 บาท พิจารณายื่นตามราคาของคณะกรรมการกำหนดราคาเบื้องต้นจำนวน 5 ราย และไม่มีการพิจารณาเนื่องจากยื่นอุทธรณ์พ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด จำนวน 1 ราย คงเหลืออยู่ในระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์ จำนวน 52 ราย

รวมเป็นเงินค่าทดแทนที่ กทพ. ได้จ่ายหรือวางเงินค่าทดแทน ให้กับผู้ถูกเวนคืนทั้งสิ้น

642.860,622.64 บาท

อนึ่ง สำหรับในส่วนของชุมชนบ้านควัระยะทางประมาณ 700 เมตร นั้น เดิมมีปริมาณงานที่จะต้องดำเนินการเวนคืนเป็นที่ดินประมาณ 15 ไร่ 3 งาน 39 ตารางวา สิ่งปลูกสร้างประมาณ 400 หลัง แต่เนื่องจากตามมติคณะรัฐมนตรีที่อ้างถึง จะมีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ถูกเวนคืนลดลงเหลือเพียง 4 ไร่ 71 ตารางวา สิ่งปลูกสร้างประมาณ 230 หลัง เท่านั้น กทพ. จะได้เข้าดำเนินการเวนคืนที่ดินทันทีที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ได้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและนำเสนอคณะรัฐมนตรีแล้ว

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว เห็นควรเสนอคณะรัฐมนตรีทราบ

นายกรัฐมนตรีได้รับทราบแล้ว และให้เสนอคณะรัฐมนตรีทราบ

มติ - ทราบ

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2539 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีหนังสือ ที่ วว 0804/15679 นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการถนนรวมและกระจายการจราจร ตามทางเลือกที่ 4 (क्रमคลองมหานาค) เรียนเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ภายหลังที่มีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2538 ไปก่อนเป็นเวลา 1 ปี 7 เดือน 7 วัน เป็นกรณีที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ดำเนินการตามทางเลือกที่ 4 ไปก่อนแล้วให้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลัง จึงเป็นการละเมิดต่อ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46, 47 และละเมิดต่อประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ อีกสองฉบับ และละเมิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 170 อีกด้วย ดังกล่าวมาแล้ว

9. รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (25 พฤศจิกายน 2539 - 9 พฤศจิกายน 2540)

รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ยุบสภาเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2539 มีการเลือกตั้งในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้สมควรได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2539

ผู้แทนชุมชนได้ยื่นหนังสือต่อรัฐบาลพลเอกชวลิต โดยผ่านนายสมัคร์อีกครั้ง เป็นหนังสือที่รวบรวมสาระสำคัญของการต่อต้านทางด่วนซีทีไรด์ ตั้งแต่ฉบับแรกวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2531 จนถึงฉบับนี้ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2539 ดังมีความละเอียดต่อไป

มัลลิตฐุลกุลมุตตาทิน

เลขที่ 385 บ้านครัวตะวันตก ถนนบรรทัดทอง

เขตราชเทวี กทม.10400

16 ธันวาคม 2539

เรื่อง ขอให้ยกเลิกโครงการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร

ตามที่ได้จัดทำประชาพิจารณ์แล้วสองครั้ง

เรียน ฯพณฯ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี (ผ่าน ส.ส.สมัคร สุนทรเวช)

อ้างถึง มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 มีนาคม 2538 และวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539

สิ่งที่ส่งมาด้วย

1. มติคณะรัฐมนตรี ให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำประชาพิจารณ์ 1 ฉบับ
(สำนักเลขาธิการ ครม. มีรายละเอียด)
2. คำสั่งกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งคณะกรรมการฯ จัดทำประชาพิจารณ์ 2 ฉบับ
3. รายงานคณะกรรมการฯ จัดทำประชาพิจารณ์ 2 ฉบับ
4. บันทึกความเข้าใจลงนามร่วมกัน 1 ฉบับ
5. แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินฯ 3 ฉบับ
6. ภาพถ่ายประกอบแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาฯ 3 ภาพ

ตามที่ชุมชนบ้านครัว, หัวช้าง, เพชรบุรีซอย 20 และชุมชนวัดปทุมวนาราม ได้ร่วมกันคัดค้านการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร ในโครงการทางด่วนขั้นที่ 2 เป็นเวลานาน 9 ปี เรียกร้องความถูกต้องชอบธรรมจากรัฐบาลมาหลายชุดแล้ว และปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ทุกขั้นตอนแล้ว ประชาชนได้ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบแบบแผน และจารีตประเพณีศีลธรรมอันดีงามแล้ว จึงขอทวงถามจากรัฐบาลของ ฯพณฯ ท่านต้องปฏิบัติตามกฎหมายด้วยหรือไม่ อย่างไร ในกรณีต่อไปนี้

กรณี มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 กันยายน 2535 ในรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ที่ให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำประชาพิจารณ์ การก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร ในโครงการก่อสร้างทางด่วนขั้นที่ 2

กรณี คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 283/2536 ลงวันที่ 28 เมษายน 2536 และคำสั่งที่ 294/2537 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2537 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการฯ จัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อพิจารณาสรุปความเห็นเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ว่า ถนนรวมและกระจายการ

จรรยา จะ เป็น ประโยชน์ ต่อ ระบบ ทาง ด้าน หรือ ไม่ และ ควร ที่ จะ ดำเนิน การ ก่อสร้าง ต่อ ไป หรือ ไม่ คำ
สั่ง ลงนาม โดย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กรณี รายงาน คณะ กรรมการฯ จัดทำ ประาพิจาณณ์ มี บทสรุป ว่า รัฐบาล ควร จะ ยกเลิก โครงการ
สร้าง ถนน สาย นี้ เสีย ประาณ คณะ กรรมการฯ คือ ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ปัจจุบัน เป็น รัฐมนตรี
ว่า การ กระทรวง พาณิชย

กรณี บันทึก ความ เข้าใจ ที่ ลงนาม ร่วม กัน สอง ฝ่าย ที่ ทำ เนียบ รัฐบาล เมื่อ วันที่ 20 เมษายน
2537 ใน รัฐบาล ชวน หลีกภัย ฝ่าย ราชการ ลงนาม โดย นาย สุทัศน์ เงินหมื่น รัฐมนตรี ช่วย ว่า การ
กระทรวง มหาดไทย และ นาย เอลิม พรหมเลิศ รอง ปลัด กระทรวง มหาดไทย โดยมี สาร สำคัญ ข้อ
3. ว่า การ วิฉฉัย ของ รัฐบาล จะ อาศัย รายงาน และ ความ เห็น ของ คณะ กรรมการฯ กรณี รัฐบาล
เห็น ควร วิฉฉัย เป็น ประการ อื่น จะ ต้อง ให้ เหตุผล ปากก โดย ชัด เจน ฯลฯ

กรณี มติ คณะ รัฐมนตรี วันที่ 28 มีนาคม 2538 ใน รัฐบาล ชวน หลีกภัย มี สาร สำคัญ ว่า
เห็น สมควร ให้ เบี่ยง แนวทาง ช่วง ต้น ไป คร่อม คลอง มหานาค เพื่อ ลด การ เว้น คั้น ช่วง บ้าน ครว ลง ไป
บ้าง แต่ ช่วง ปลาย ให้ คง แนว เดิม ไว้ โดย ต้อง ผ่าน ชุมชน หัวช้าง เพชรบุรี ชอย 20 และ ชุมชน วัด ปทุม
วนาราม เห็น ได้ ว่า มติ นี้ ใช้ นโยบาย แบ่ง แยก ประชาชน เป็น สอง กลุ่ม ให้ มีความ ขัดแย้ง กัน เหตุ ที่ ต้อง
เบี่ยง แนวทาง ช่วง ต้น ไป คร่อม คลอง เพราะ การ จัดทำ ประาพิจาณณ์ ทั้ง สอง ครั้ง คณะ กรรมการฯ

สรุป ว่า รัฐบาล ควร ยกเลิก โครงการ สร้าง ถนน นี้ โดย มี รายงานฯ พิสูจน์ ได้ ด้วย ข้อเท็จจริง ของ ฉบับ แล้ว

กรณี นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรี ว่า การ กระทรวง วิทยาศาสตร์ฯ ได้ ได้ แฉ ใน ที่ ประชุม
คณะ รัฐมนตรี ให้ ยึด ถือ ปฏิบัติ ตาม พ.ร.บ. ส่ง เสริม และ รักษา คุณภาพ สิ่ง แวด ล้อม พ.ศ. 2535
มาตรา 46, 47, ด้วย เพราะ การ ทาง พิเศษฯ มิ ได้ รายงาน การ วิเคราะห์ ผลกระทบ สิ่ง แวด ล้อม ต่อ
กระทรวง วิทยาศาสตร์ฯ (การ เบี่ยง แนวทาง ช่วง คร่อม คลอง ต้อง ทำ รายงานฯ ตาม กฎหมาย สิ่ง แวด
ล้อม) นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ ปัจจุบัน เป็น รัฐมนตรี ว่า การ กระทรวง คมนาคม

กรณี มติ คณะ รัฐมนตรี ชัด ต่อ พ.ร.บ. ส่ง เสริม และ รักษา คุณภาพ สิ่ง แวด ล้อม แห่งชาติ พ.ศ.
2535 มาตรา 47 ที่ ให้ จัดทำ รายงาน การ วิเคราะห์ ผลกระทบ สิ่ง แวด ล้อม ตั้งแต่ ระยะ เริ่ม แรก ของ
โครงการ เสนอ ต่อ คณะ กรรมการ สิ่ง แวด ล้อม แห่งชาติ ให้ ความ เห็น ชอบ และ เสนอ คณะ รัฐมนตรี
พิจารณา เป็น ขั้นตอน สุดท้าย

กรณี มติ คณะ รัฐมนตรี ชัด ต่อ ประาศ กระทรวง วิทยาศาสตร์ฯ เรื่อง กำหนด ประเภท และ
ขนาด ของ โครงการฯ ที่ ต้อง จัดทำ รายงาน การ วิเคราะห์ ผลกระทบ สิ่ง แวด ล้อม ตาม บัญชี ทำย
ประาศ ลำดับ ที่ 5. คือ การ ก่อสร้าง ทาง ด้าน ทุก ขนาด ต้อง จัดทำ รายงาน การ วิเคราะห์ ผลกระทบ
สิ่ง แวด ล้อม เสนอ ต่อ สำนัก งาน นโยบาย และ แผน สิ่ง แวด ล้อม ให้ คณะ กรรมการ สิ่ง แวด ล้อม แห่งชาติ
พิจารณา และ เสนอ ขอ รับ ความ เห็น ชอบ จาก คณะ รัฐมนตรี ต่อ ไป

กรณี มติคณะรัฐมนตรีขัดต่อประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามเอกสารท้ายประกาศ 1. ลำดับที่ 5. คือ ขั้นตอนที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นต้องเป็นขั้นตอนก่อนขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี มิใช่ขออนุมัติให้ก่อสร้างได้ก่อน แล้วจึงจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลัง

กรณี มติคณะรัฐมนตรีขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 การบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลต้องปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายทุกฉบับ และนโยบายที่ได้แถลงไว้ เมื่อมติคณะรัฐมนตรีขัดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม จึงมีผลให้ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย

กรณี มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 ในรัฐบาลบริหาร ศิลปอาชา คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เสนอ โดยให้การทางพิเศษฯ ก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจรพร้อมคลองมหานาคได้ แต่การทางพิเศษฯ ต้องไปพิจารณามาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน และมาตรการลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ให้มากที่สุด โดยให้เป็นที่ยอมรับได้ของประชาชนในชุมชน

กรณี คณะทำงานเฉพาะกิจฯ ซึ่งเป็นผู้แทนชุมชนทั้งหมด ได้เข้าชี้แจงในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลบริหาร ศิลปอาชา เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ว่า มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 มีนาคม 2538 ขัดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม และขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ และเป็นกรณีนโยบายรัฐบาลอยู่เหนือความถูกต้องในหลักกฎหมาย ดังนั้นการทำการรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงเป็นโมฆะ เพราะเป็นผลงานการกระทำที่เกิดจากมติคณะรัฐมนตรีที่ขัดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วยแล้ว

กรณี มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 นั้น ถือว่าเดินตามมติวันที่ 28 มีนาคม 2538 จึงเป็นกรณีความผิดที่ซับซ้อนเข้าไปอีก

กรณี มติคณะรัฐมนตรีมิใช่กฎหมายที่ใช้บังคับประชาชนได้ ยิ่งเป็นมติที่ขัดต่อกฎหมายด้วยแล้ว ถือได้ว่าเป็นมติดัดปยศ มติคณะรัฐมนตรีใช้บังคับได้กับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ที่ต้องปฏิบัติตาม

กรณี รัฐบาลของ ฯพณฯ ต้องยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 มีนาคม 2538 และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 ทั้งสองฉบับ เพราะขัดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม และขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ

กรณี รัฐบาลของ ฯพณฯ ต้องตรวจสอบผู้ว่าการการทางพิเศษฯ กระทำทุจริตประพฤติ

มิชอบในหน้าที่ราชการ ด้วยเหตุว่าพระราชกฤษฎีกาฯ กำหนดให้ผู้ว่าการทางพิเศษฯ เป็นเจ้าหน้าที่เวเนคืน แต่เจ้าหน้าที่ได้อนุญาตให้มีการสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่ถนนเพชรบุรี และที่ถนนวิทย์ ในเขตที่ดินที่จะเวนคืนหลังมีพระราชกฤษฎีกาฯ ประมาณ 2 ปี ทำให้ต้องตัดระยะทางก่อสร้างออกไป 800 เมตร จากระยะทางที่จะก่อสร้างเดิม 2,800 เมตร โดยมีได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแต่อย่างใด ปัจจุบันแนวกำหนดเขตที่ดินในแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาฯ ทั้ง 3 ฉบับ ยังคงมีแนวปรากฏเป็นหลักฐานยืนยันชัดเจนในระยะทาง 2,800 เมตร ถึงถนนวิทย์จรดทางด่วนเฉลิมมหานคร การกระทำดังกล่าว เป็นการขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 ที่กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ถือว่าเป็นการกระทำทุจริตประพฤติมิชอบในหน้าที่ราชการของผู้ว่าการทางพิเศษฯ

ชาวชุมชนเป็นประชาชนที่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองที่เป็น “นิติรัฐ” ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ตลอดระยะเวลา 9 ปี ช้อเรียกร้องขอความถูกต้องชอบธรรมของชาวชุมชนให้ยกเลิกโครงการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจรนั้น ได้ผ่านการตรวจสอบและพิสูจน์ด้วยหลักวิชาการในข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการฯ ที่จัดทำประชาพิจารณ์ทั้งสองครั้งอย่างละเอียดแล้ว จึงไม่มีข้อกังขาอย่างใดในรัฐบาลของ ฯพณฯ ที่จะวินิจฉัยสั่งการให้ยกเลิกโครงการนี้เสีย เพื่อจักได้พิสูจน์ว่า “ความถูกต้องชอบธรรมเท่านั้น ที่จะปกครองแผ่นดินโดยธรรม”

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

ลงชื่อ สมัย แหงดประยูร

(นายสมัย แหงดประยูร)

อินมามมัลลียิตฐุลกุลมุตตาคีน

ลงชื่อ ประภาพ วิจิตรตระการสม

(นายประภาพ วิจิตรตระการสม)

อินมามมัลลียิตยามีอุลคียะรียะห์

ลงชื่อ สมาน จิตหยาดสุวรรณ

(นายสมาน จิตหยาดสุวรรณ)

อินมามมัลลียิตดาวัลฟาละฮ์

ลงชื่อ สาโรจน์ เผือกสำลี

(นายสาโรจน์ เผือกสำลี)

ประธานชุมชนบ้านครัวตะวันตก

ลงชื่อ สัมฤทธิ์ ลิขันธ์ภนุตร

(นายสัมฤทธิ์ ลิขันธ์ภนุตร)

ประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ

ลงชื่อ สมหมาย อัครวุฒิชัย

(นายสมหมาย อัครวุฒิชัย)

ผู้แทนชุมชนบ้านครัวใต้

ลงชื่อ ผ่องลักษณ์ สุนสวัสดิ์

(นางผ่องลักษณ์ สุนสวัสดิ์)

ผู้แทนชุมชนหัวช้าง

ลงชื่อ พิเชษฐ กิจสมบัติไชย

(นายพิเชษฐ กิจสมบัติไชย)

ผู้แทนชุมชนรอยเพชรบุรี 20

ประธานคณะกรรมการฯ

ลงชื่อ บุญเลิศ คล้ายทุก

(นายบุญเลิศ คล้ายทุก)

ผู้แทนชุมชนวัดปทุมวนาราม

หนังสือเรียกร้องขอความชอบธรรมจากรัฐบาลกรณีทางด่วนซีดีไรต์ ในช่วงเวลา 9 ปี ผู้แทนชุมชนได้ยื่นหนังสือเรียกร้องขอความชอบธรรมไปที่รัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล พรรคการเมือง นักการเมือง ไปตามมัลติมีเดียทั่วประเทศ ไปตามสำนักพิมพ์สื่อมวลชน และเป็นจดหมายเปิดผนึกจำนวนมาก หากแม้ว่า รัฐบาลไม่ยอมเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นก็คงจะชี้แจงอธิบายความไม่ได้อีกแล้ว

รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2540 และมีมติกรณีทางด่วนซีดีไรต์ ตามรายละเอียดต่อไปนี้

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 มีนาคม 2540 (รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)

วาระที่ 47 เรื่อง โครงการถนนรวมและกระจายการจราจรของโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2

ช่วงที่ครอบคลุมมหานคร

เดิมคณะรัฐมนตรีมีมติ (28 มีนาคม 2538 และ 12 พฤศจิกายน 2539) เห็นชอบในหลักการ โครงการถนนรวมและกระจายการจราจรของโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 โดยให้เบี่ยงแนวสายทางช่วงต้นของโครงการ ฯ ไปครอบคลุมมหานครเป็นระยะทางประมาณ 700 เมตร เพื่อลดจำนวนพื้นที่ที่ถูกเวนคืน ซึ่งต่อมา กทพ. ได้ทำการแก้ไขแล้วแต่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเห็นว่าแนวสายทางที่ กทพ. ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้วนั้น ยังคงมีผลกระทบทางด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณคลองมหานคร จึงมีมติให้ กทพ. ไปปรับแนวสายทางและตำแหน่งของเสาโครงสร้าง เพื่อให้กระทบต่อประชาชนบริเวณริมคลองมหานครน้อยที่สุด แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีชุดใหม่พิจารณาอีกครั้ง

บัดนี้ กระทรวงมหาดไทย โดย กทพ. รายงานว่าได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี ดังกล่าวแล้ว โดยปรับแนวสายทางและตำแหน่งของเสาโครงสร้างให้กระทบต่อชุมชนบริเวณใกล้เคียงโครงการน้อยลงสามารถลดผลกระทบของชุมชนที่ถูกเวนคืนจาก 267 หลังคาเรือน เป็น 185 หลังคาเรือน

กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พิจารณาแล้วเห็นว่า กทพ. ได้ปรับแนวสายทางเพื่อลดผลกระทบต่อชุมชนแล้ว โดยจะเวนคืนเฉพาะบริเวณที่จำเป็นนอกจากนี้มิมีข้อสังเกตว่าควรพิจารณาเรื่องผลกระทบด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านครัว โดยเฉพาะเรื่องการ

โครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่นฯ (สกท.)

อุมัร คำวิไลเลิศ

โครงการที่ 10.3 สิทธิชุมชนบ้านครัว

C:\WINDOWS\Desktop\เลขาฯกลาง\เลขาฯ-3บ้านครัว\อุมัรประวัติศาสตร์และการต่อต้านทางด่วนซีดีไรต์ของชาวชุมชน.doc

ชดเชยและการช่วยเหลือประชาชนที่ถูกเวนคืน และแผนรองรับด้านสังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงโครงการด้วย

กระทรวงมหาดไทยจึงขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณาอนุมัติให้ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ดำเนินโครงการถนนรวมและกระจายการจราจรของโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ช่วงที่ครอบคลุมคลองมหานาค ตามแนวสายทางที่ได้ปรับเปลี่ยนใหม่ดังกล่าว

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว เห็นควรอนุมัติให้ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ดำเนินโครงการถนนรวมและกระจายการจราจรของโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ช่วงที่ครอบคลุมคลองมหานาค ตามแนวสายทางที่ได้ปรับเปลี่ยนใหม่ โดยให้ กทพ. นำข้อสังเกตของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมไปพิจารณาดำเนินการด้วย

ทั้งนี้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2520

นายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีคำสั่งอนุมัติ

มติ - ทราบ

เข้ามาชี้แจงแต่สิ้นหวัง

วันอาทิตย์ที่ 25 พฤษภาคม 2540 นายเรืองฤทธิ์ พูลสวัสดิ์ ผู้ว่าการทางพิเศษฯ และคณะ มาชี้แจงในรายละเอียดของมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 มีนาคม 2540 ให้กับชาวชุมชนบ้านครัว ณ มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ เมื่อนายเรืองฤทธิ์ชี้แจงอธิบายความจบสิ้น ผู้แทนชุมชนจึงสอบถามกรณี การตัดลดระยะทางออกไป 800 เมตร โดยให้มีการก่อสร้างอาคารสูงใหญ่ในแนวเวนคืนที่ดิน และ กรณีมีทางขึ้น-ลงในศูนย์การค้าเวสต์เทรคเซ็นเตอร์ นายเรืองฤทธิ์ตอบวกไปวนมาไม่ชัดเจน ทำให้ ชาวชุมชนไม่พอใจอย่างมากจึงให้ร้องขึ้น และได้เฝ้าเอกสารโครงการความช่วยเหลือผู้ถูกเวนคืนที่ การทางพิเศษฯ แจกแนะนำโครงการ ที่สุดการชี้แจงจึงยุติลง

เมื่อสิ้นหวังก็โยนไปให้นายกรัฐมนตรี

เมื่อสิ้นหวังจากชุมชนบ้านครัวแล้ว การทางพิเศษฯ จึงมีหนังสือที่ มท 5501/3139 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2540 เรียนเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สรุปว่า ได้ดำเนินการเข้าไปชี้แจงให้ชาวชุมชน ทราบในมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 มีนาคม 2540 และกรณีอื่นๆแล้ว และได้ตอบข้อสงสัยของชาว ชุมชน แต่ชาวชุมชนได้ยกเหตุการณ์และเอกสารข้อมูลในอดีตขึ้นมาโจมตีการทางพิเศษฯ โดยใน ตอนท้ายสุดชาวชุมชนได้เฝ้าเอกสารที่การทางพิเศษฯ แจกให้ พร้อมทั้งร้องตะโกนว่าจะต่อต้าน การก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจรด้วยชีวิต.....จึงขอให้ท่านโปรดให้ความ อนุเคราะห์แก่การทางพิเศษฯ ในการทำความเข้าใจและขอความร่วมมือจากชาวชุมชนบ้านครัว

เพื่อให้การทางพิเศษฯ สามารถเข้าดำเนินการเวนคืนที่ดิน เพื่อทำการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจรได้โดยด่วนด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

10. รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (9 พฤศจิกายน 2540 - 9 พฤศจิกายน 2543)

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้

นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า นายชวน หลีกภัย เป็นผู้ที่เหมาะสมควรได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2540

การทางพิเศษฯ มีหนังสือแจ้งเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ในแนวทางด่วนซีดีไว้ดคร่อมคลองมหานาค ตามหนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5509(3)/242 วันที่ 31 มีนาคม 2542 เพื่อเข้าสำรวจอสังหาริมทรัพย์มูลนิธิเจมส์ ทอมป์สัน (พิพิธภัณฑสถานไทยจิตรกรรมบีสัน) ซึ่งอยู่ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเข้าสำรวจในบริเวณพื้นที่วังเกษมสันต์ และบริเวณอาคารใกล้เคียงด้วย

นสพ.ข่าวสด ฉบับวันที่ 24 กรกฎาคม 2543 ลงประกาศการทางพิเศษแห่งประเทศไทย เรื่องแจ้งการเข้าสำรวจอสังหาริมทรัพย์ที่จะต้องเวนคืน เพื่อสร้างทางพิเศษสายแจ้งวัฒนะ-บางโคล่ (ถนนรวมและกระจายการจราจร) อสังหาริมทรัพย์ประกอบด้วยที่ดินจำนวน 137 แปลง มีสิ่งปลูกสร้างที่ยังไม่ทราบเลขที่ประมาณ 225 หลัง ในชุมชนบ้านครัวตะวันตก บ้านครัวเหนือ บ้านครัวใต้ และพื้นที่มีสิ่งปลูกสร้างในสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ตั้งแต่ถนนบรรทัดทอง ถึงถนนพญาไท โดยจะเข้าทำการสำรวจเมื่อครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ลงประกาศในหนังสือพิมพ์นี้

การทางพิเศษฯ จะสำรวจอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 138 ก ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2542 ใช้บังคับ 4 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2543-31 ธันวาคม 2546 เป็นพระราชกฤษฎีกาฉบับที่สี่ แต่ขอกลับไปใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับแรก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 275 วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ใช้บังคับ 4 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2531-วันที่ 31 ธันวาคม 2534 ซึ่งใช้บังคับได้ประมาณปีเศษ กระทรวงมหาดไทยและการทางพิเศษฯ ได้ตัดลดระยะทางออกไป 800 เมตร เพื่อให้มีการก่อสร้างอาคารสูงใหญ่ในแนวเวนคืนที่ดินได้สองหลัง เห็นว่าเป็นการใช้กฎหมายเคร่งครัดกับบุคคลกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่ใช้เคร่งครัดกับบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง จึงเป็นกรณีเลือกปฏิบัติทางกฎหมายอย่างชัดเจน

บีอีซีแอล ยื่นคำขาด

บริษัททางด่วนกรุงเทพจำกัด (มหาชน) มีหนังสือที่ บพท. 204/จี 310.132 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2543 แจ้งการทางพิเศษฯ สรุปได้ว่า การทางพิเศษฯ มีภาระหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างทั้งหมดให้บริษัทภายในวันที่ 1 สิงหาคม 2535 เพื่อให้บริษัทก่อสร้างในพื้นที่ส่วนสมบูรณ์แล้วเสร็จ ในวันที่ 1 สิงหาคม 2538 นั้น การทางพิเศษฯ ยังไม่สามารถจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ทั้งหมด และขอขยายระยะเวลาการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างออกไปเป็นเวลา 2 ปี ซึ่งจะครบกำหนดในวันที่ 18 ตุลาคม 2543 การทางพิเศษฯ ยังคงไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ตามที่ตกลงไว้ในสัญญาได้ จึงเป็นการสมควรที่ภาระหน้าที่ของบริษัทฯ ในการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร ตามสัญญาฯ และตามข้อตกลงยุติปัญหาข้อพิพาทจะได้ยุติลง แต่ทั้งนี้ ย่อมไม่กระทบถึงการที่การทางพิเศษฯ จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่บริษัทฯ บนพื้นฐานและกลไกของสัญญาโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ซึ่งบริษัทฯ ไม่อาจขยายระยะเวลาในการที่การทางพิเศษฯ จะต้องส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างบริเวณถนนรวมและกระจายการจราจร ที่จะครบกำหนดในวันที่ 18 ตุลาคม 2543 ได้อีกต่อไป

หนังสือบริษัทบีอีซีแอลมีความชัดเจนแล้ว ย้อนกลับไปที่กรมอัยการได้ทักท้วงสาระสำคัญของสัญญาเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2531 ให้การทางพิเศษฯ แก้ไขสัญญาให้เรียบร้อยก่อนจะลงนามกรณีนายเจริญ บุรพรัตน์ อดีตผู้ว่าการทางพิเศษฯ มิได้ใส่ใจในการทักท้วงของกรมอัยการ แต่กลับเร่งรีบลงนามในสัญญาเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2531 โดยมีได้ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2531 ที่ให้การทางพิเศษฯ ทำสัญญากับบริษัทบีอีซีแอลได้ แต่มีเงื่อนไขว่าเมื่อกรมอัยการได้พิจารณาเห็นชอบในร่างสัญญาก่อน ที่สุดเห็นว่าตามที่กรมอัยการได้ทักท้วงสาระสำคัญของสัญญาไว้ปรากฏเป็นจริงแล้ว

บ้านครัวชี้ตัวผู้ที่เป็นจำเลยสังคม

ผู้แทนชุมชนยื่นหนังสือที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ รพช.000956/2543 ลงวันที่ 20 กันยายน 2543 มีสาระสำคัญว่า ขอให้นายกรัฐมนตรีตรวจสอบนายเจริญ บุรพรัตน์ อดีตผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ปัจจุบันเป็นคณะกรรมการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย กรณีเร่งรีบลงนามในสัญญาโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 มีผลให้ประเทศชาติได้รับความเสียหายโดยส่วนรวม ด้วยนายเจริญฯ ไม่ปฏิบัติตามที่กรมอัยการได้ทักท้วงสาระสำคัญของสัญญาตามหนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1202/12650 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2531 และนายเจริญฯ ไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีที่จะต้องให้กรมอัยการเห็นชอบในร่างสัญญาก่อนลงนามด้วย จึงต้องมีส่วนรับผิดชอบก่อให้เกิดความเสียหายอย่างสิ้นเชิง

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ที่ นร 0108.31/25733 วันที่ 26 กันยายน 2543 แจ้งว่าได้นำหนังสือของชุมชนกราบเรียนนายกรัฐมนตรืทราบ และได้ส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทย พิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว

ต่อมาประมาณ 5 เดือน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ที่ นร 0108.31/4412 วันที่ 9 มีนาคม 2544 แจ้งว่า กระทรวงมหาดไทย โดยการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ได้รายงาน ผลการพิจารณา สรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของนายเจริญ บุรพรัตน์ อดีตผู้ว่าการทางพิเศษฯ ได้ ปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2531 ครบถ้วน เป็นไปตาม อำนาจหน้าที่และขั้นตอนระเบียบของทางราชการ ซึ่งไม่มีผลทำให้ประเทศชาติได้รับความเสียหาย แต่ประการใด สำหรับภาระการชดเชยกรณีไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ และอาจต้องชดเชยค่าเสียหายตามสัญญา นั้น เป็นเรื่องที่มีการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ให้บริษัทฯ ได้ทันตามกำหนดระยะเวลา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องพิสูจน์ตามขั้นตอนของสัญญาโครงการระบบทาง ด่วนชั้นที่ 2 ว่า บริษัทฯ มีสิทธิได้รับค่าชดเชยตามสัญญาหรือไม่ ต่อไป

ตามหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีข้างต้น ชุมชนบ้านครัวมีความจงนสนทน่ให้ใจว่า สาเหตุใดทางสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและกระทรวงมหาดไทย จึงต้องให้การทางพิเศษฯ เป็นผู้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของนายเจริญฯ อดีตผู้ว่าการทางพิเศษฯ ด้วย ทางชุมชนบ้านครัว ยื่นข้อเรียกร้องให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้บังคับบัญชาหน่วยงานเหนือการทางพิเศษฯ เป็นผู้ตรวจสอบพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ของนายเจริญฯ แต่ทว่าสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้ละเว้นปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประชาชนร้องเรียนมา แล้วข้อเท็จจริงจะปรากฏได้อย่างไร จะเห็นว่ วิธีการทางราชการเป็นเช่นนี้ จึงแก้ไขปัญหัจอราษฎรบังหลวงไม่ได้ตลอดมา ชุมชนบ้านครัวได้ชี้ ตัวผู้เป็นจำเลยสังคมแล้ว จึงเป็นเรื่องที่สังคมจะต้องติดตามต่อไป

กรณีทางด่วนซีดีไรด์

ตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการ ให้ สร้างทางด่วนซีดีไรด์ระยะทาง 2.8 กม. แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ละเมิดพระราช กฤษฎีกาเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2532 ให้ตัดลดระยะทางด่วนสายนี้ออกไป 800 เมตร คงเหลือ ระยะทาง 2.0 กม. จากบริเวณอรุพงษ์-ถนนราชดำริ และเข้าเชื่อมต่อกับถนนภายในเวสต์เทรตเซ็นเตอร์

ตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้ผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย เป็นเจ้าหน้าที่ เวณคีนอสังหาริมทรัพย์ในแนวเวนคืนทางด่วนซีดีไรด์ระยะทาง 2.8 กม. แต่ผู้ว่าการทางพิเศษฯ ได้ ละเมิดพระราชกฤษฎีกาตามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยยินยอมให้เอกชนสร้างอาคาร

สูงสองหลังในระยะทางที่ตัดลอดออกไป 800 เมตร ทั้งๆที่ พระราชกฤษฎีกายังอยู่ในช่วงเวลามีผลใช้บังคับ อาคารสองหลังจึงถูกสร้างขึ้นปิดทางขึ้น-ลง ทางด่วนสายนี้ ที่ถนนเพชรบุรีและถนนวิทย์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกัน ละเมิดกฎหมายเป็นความผิดแล้ว แต่จะให้ความชอบธรรมตามกฎหมายมาดำเนินการกับชาวชุมชน จึงเป็นความผิดอย่างเลวร้ายที่สุด การใช้ความชอบธรรมตามกฎหมาย จะต้องเกิดจากความชอบธรรม โดยไม่ละเมิดกฎหมายมาก่อนแล้วด้วย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกัน

ละเมิดกฎหมาย โดยพิสูจน์ได้ต่อไปนี้

- ละเมิดพระราชกฤษฎีกาเวนคืนฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 275 วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2531 - วันที่ 31 ธันวาคม 2534

โดยมีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

- ละเมิดพระราชกฤษฎีกาเวนคืนฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 245

วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 - วันที่ 31 ธันวาคม 2538

โดยมีพลตำรวจเอกเอก สาสิน รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

- ละเมิดพระราชกฤษฎีกาเวนคืนฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 58 ก วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2538 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2539 - วันที่ 31 ธันวาคม 2542

โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

- ละเมิดพระราชกฤษฎีกาเวนคืนฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 138 ก วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2543 - วันที่ 31 ธันวาคม 2546 โดยมีนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

มติคณะรัฐมนตรีรัฐบาลนายชวน หลีกภัย โดยพิสูจน์ได้ว่า

- ละเมิด พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46, มาตรา 47 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ 2 ฉบับ

มติคณะรัฐมนตรีรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา วันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 เห็นชอบตามมติรัฐบาลนายชวน หลีกภัย วันที่ 28 มีนาคม 2538

มติคณะรัฐมนตรีรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ วันที่ 25 มีนาคม 2540 เห็นชอบตามมติ
รัฐบาลนายชวน หลีกภัย วันที่ 28 มีนาคม 2538 และเห็นชอบตามมติรัฐบาลนายบรรหาร
 ศิลปอาชา วันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 ด้วย

ดังนั้น มติคณะรัฐมนตรีนายบรรหาร ศิลปอาชา และมติคณะรัฐมนตรีพลเอกชวลิต
 ยงใจยุทธ

- ละเมิด พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535
 มาตรา 46, มาตรา 47 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ อีก 2 ฉบับ ตามไปด้วย

มติคณะรัฐมนตรีสามฉบับละเมิด พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
 พ.ศ. 2535 แล้ว จึงมีผลให้

- ละเมิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 25 และมาตรา 170
 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538) อีกด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534

มาตรา 25 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
 เท่าเทียมกัน

มาตรา 170 ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่ง
 รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้

รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 และ
 กำหนดวันเลือกตั้งวันเสาร์ที่ 6 มกราคม 2544 ผลการเลือกตั้ง พรรคไทยรักไทยของ พ.ต.ท.ทักษิณ
 ชินวัตร เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานรัฐสภา ได้นำความ
 กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้สมควรได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย
 ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็น
 นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 และต่อมาจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะ
 รัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544

11. รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (9 กุมภาพันธ์ 2544 - ปัจจุบัน)

รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544 และต่อมา วันที่ 9 มีนาคม 2544 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ที่ นร 0108.31/4412 ได้อธิบายความแล้ว

นสพ.มติชนรายวันฉบับวันที่ 20 พฤษภาคม 2544 รายงานข่าวว่า เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม นายสมบัติ อุทัยสาธิต รมช.กระทรวงมหาดไทย มีนโยบายให้การทางพิเศษฯ ชะลอการสร้างทางด่วนซีดีโร้ด เนื่องจากเห็นว่าชุมชนยังคงคัดค้าน ประกอบกับการเวนคืนที่ดินเพื่อใช้ในโครงการทำได้เพียงร้อยละ 27 (บริเวณสะพานหัวช้างบางสวนเท่านั้น) และรัฐบาลไม่มีงบประมาณดำเนินการ

นสพ.เดลินิวส์ฉบับวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 รายงานว่า นายสมบัติ อุทัยสาธิต รมช.กระทรวงมหาดไทย ได้เชิญบอร์ดการทางพิเศษแห่งประเทศไทย และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก (สจร.) มาประชุมหารือ สุดท้ายที่ประชุมมีมติให้เสนอคณะรัฐมนตรียกเลิกโครงการทางด่วนซีดีโร้ดภายในเดือนมิถุนายนนี้..... ทั้งนี้การยกเลิกโครงการไม่ได้ยึดการต่อต้านของชุมชนบ้านครัวเป็นหลักในการพิจารณา..... แต่ยอมรับว่าการต่อต้านของชุมชนบ้านครัวมีส่วนในการตัดสินใจ

กรณีทางด่วนซีดีโร้ดจะยุติลงด้วยประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. คณะรัฐมนตรีมีมติยกเลิกโครงการสร้างทางด่วนซีดีโร้ด

ประเด็นที่ 2. ดำเนินการให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 197 พิจารณาตรวจสอบต่อไป

บทที่ 8

สิทธิมนุษยชน และ สิทธิชุมชน

ทารกเกิดมาในสภาพบริสุทธิ์ พ่อแม่่วงศาคนาญาติเป็นสภาพแวดล้อมใกล้ชิดแต่แรก ต่อมาได้แก่จารีตประเพณี สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่ทำให้เด็กแปดเปื้อนและผันแปรความคิดการกระทำ กฎหมาย “ยอมรับ” เฉพาะเด็กที่เกิดมามีชีวิตอยู่รอดว่าเป็นมนุษย์ จึงได้รับสิทธิการเลี้ยงดู คุ้มครอง สิทธิในการคุ้มครอง สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิการสืบมรดก สิทธิในปัจจัยการดำรงชีพและสิทธิอื่นๆ ตามที่สังคมแห่งชาติบ้านเมืองกำหนดขึ้น

การเกิดทารกเป็นปรากฏการณ์พิสดารได้ด้วยกฎเกณฑ์วิทยาศาสตร์ หู ตา จมูก ลิ้น กาย แต่ก็หาเพียงพอใน *ความเชื่อและยอมรับ* ของสังคมไม่ โดยจะต้องมีกฎเกณฑ์เพิ่มเติมขึ้นมาและมี ขบวนการทางกฎหมายมาเกี่ยวข้องด้วย *ความเชื่อและยอมรับ* เป็นกฎเกณฑ์ที่อยู่ในระดับสูงกว่า กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยที่ *ความเชื่อและยอมรับ* เป็นนามธรรมที่ไม่อาจสัมผัสได้ด้วย หู ตา จมูก ลิ้น กาย แต่ทว่าสัมผัสได้ด้วยการใช้สติปัญญาไตร่ตรองเท่านั้น มีคำถามว่า ทำไมมนุษย์ จึงใช้ *ความเชื่อและยอมรับ* มาเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งด้วย มีคำตอบว่า ก็เพราะว่า หู ตา จมูก ลิ้น กาย ของมนุษย์ใช้สัมผัสทางวัตถุเท่านั้น และผัสสะของแต่ละคนก็มีมาตรฐานไม่เท่ากัน จึงต้องใช้ *ความเชื่อและยอมรับ* มาเป็นกฎเกณฑ์เพิ่มเติมขึ้นมาอีก มีคำถามแย้งว่าสังคมปัจจุบัน ประชาชน มีความเชื่อและยอมรับในสิ่งมลาย จะแก้ไขอย่างไร มีคำตอบว่า ต้องมีความเชื่อและยอมรับ ปฏิบัติตามคำสั่งศาสดาแห่งศาสนาที่ตนมีความเชื่อและยอมรับเท่านั้น จึงแก้ไขปัญหาชีวิตที่ผิดพลาดได้และเป็นหนทางสุดท้ายด้วย

มนุษยชาติได้ถูกบังเกิดขึ้นมาในโลกหลายแสนปี ผันแปรไปตามประวัติศาสตร์มนุษยชาติ “สิทธิมนุษยชน” จึงต้องเริ่มต้นแต่มีมนุษยชาติถูกบังเกิดขึ้นมาในยุคแรกด้วย แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ มนุษยชาติถูกล่วงละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ร่างกาย บาดเจ็บล้มตาย นับร้อยล้านพันล้าน คนในช่วงหลายแสนปีที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุจากชนชาติหนึ่งมีความเชื่อว่าชาติพันธุ์แห่งตนมีความ สามารถเหนือกว่าชาติพันธุ์อื่น ฉะนั้นการแย่งชิง การสงคราม จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่นั้นมา “สิทธิมนุษยชน” เป็นเรื่อง “ความเชื่อและยอมรับ” ซึ่งเกิดขึ้นจากมนุษย์ที่มี “หัวใจมนุษยชน” ที่มีหัวใจหัวใจมีความเป็นมนุษย์เท่านั้น

คำว่า สิทธิมนุษยชน (Human Rights) มารู้จักกันทั่วโลกเมื่อองค์การสหประชาชาติ โดยที่ ประชุมสมัชชาสหประชาชาติลงมติให้ประกาศเป็น *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) โดย *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* มีสาระสำคัญ 30 มาตรา ตามที่ รศ.ดร.สมพงษ์ ชูมาก ได้แปลจากเอกสารสำนักข่าวสารสหประชาชาติ แล้ว

สิทธิมนุษยชน มีความหมายที่จะจำกัดความชัดเจนแน่นอนลงไปไม่ได้ แล้วแต่ว่าคำนี้จะนำไปใช้ทางใดเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใดก็ใช้ไปทางนั้น โดยมีองค์กรรวมแห่งสิทธิมนุษยชน ปรากฏอยู่ใน *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* แล้ว

เมื่อได้ติดตามข่าวสารเหตุการณ์ทั่วโลก ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) พบเห็นมีการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนจากชนชาติที่มีความสามารถเหนือกว่า โดยเป็นสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติและเป็นผู้มีส่วนจัดทำ *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* อยู่ด้วย ได้ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชนชาติที่มีความสามารถด้อยกว่า เมื่อมีความต้องการแหล่งโภคทรัพย์ และปัจจัยการผลิตของชนชาตินั้น โดยใช้วิธีการลับหรือวิธีเปิดเผยตามขั้นตอนกฎหมายบ้านเมืองนั้นๆ

ชุมชน (Community) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนที่ยาวนาน โดยแต่ละคนมีสิทธิมนุษยชนเป็นเกราะคุ้มครองตามกฎหมาย เมื่ออาศัยในแหล่งเดียวกันมีสิทธิประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติแห่งชุมชนร่วมกัน จึงเกิดวิถี “สิทธิชุมชน” ขึ้นตามขบวนการโดยธรรมชาติ

สิทธิชุมชน (Community Rights) เป็นแหล่งรวมสิทธิมนุษยชนของแต่ละคนในชุมชนเดียวกัน โดยมีบางท่านกล่าวว่า โดยธรรมชาติแล้วไม่มี **สิทธิชุมชน** มีแต่ **สิทธิมนุษยชน** เท่านั้น และไม่มีบัญญัติไว้ใน *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* ด้วย กรณีนี้ รศ.ดร.สมพงษ์ ชูมาก ได้แปล *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* จากเอกสารสำนักข่าวสารสหประชาชาติ มีความบางตอนบัญญัติไว้ต่อไปนี้

โดยพิจารณาว่า ในกฎบัตรสหประชาชาติ ประชาชาติต่างๆ แห่งสหประชาชาติได้ประกาศอีกครั้งหนึ่งถึงความเชื่อของตนในสิทธิพื้นฐานของมนุษย์

โดยพิจารณาว่า รัฐสมาชิก จะต้องผูกพันในการให้หลักประกัน ในเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพพื้นฐานโดยสากลและอย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยการร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ

ความข้างต้นถ้าเราเข้าใจคำว่า สหประชาชาติ เป็นประเทศหนึ่งๆ และ ประชาชาติต่างๆ และ รัฐสมาชิก เป็นแต่ละชุมชนแล้ว เราจะเข้าใจว่า **สิทธิชุมชน** ก็คือ **สิทธิประชาชาติ**ต่างๆ หรือ **สิทธิรัฐสมาชิก** นั่นเอง ซึ่งบัญญัติไว้ใน *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* แล้ว ในรูปแบบคำรวมกรณีนี้ถ้าชาติตะวันตกไม่รู้จักคำว่า ชุมชน แล้ว ในหนังสือพจนานุกรมภาษาอังกฤษ คงไม่มีคำว่า Community ปรากฏอยู่ด้วย

สิทธิชุมชน มีบัญญัติไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 46 “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ

การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

บ้านครัวเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และเข้าองค์ประกอบตามมาตรา 46
โดยพิสดารได้ด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละรัชสมัยที่ผ่านมา สรุปได้ต่อไปนี้

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2325-2352)

ข้อ 1. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
ที่ดินให้ก่อตั้ง บ้านครัว อนุমানได้ว่าประมาณปีพ.ศ. 2330 เมื่อบรรพชนกลับจากสงครามเก้าทัพ
กับพม่าในปีพ.ศ. 2329 และเป็นปีเดียวกันที่ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3)
ทรงพระราชสมภพ ด้วย

ข้อ 2. บ้านครัว ก่อตั้งโดยบรรพชนชาวจาม ชาวมลายูปัตตานี ชาวเขมร และได้ร่วมแรง
ร่วมใจกันจัดสร้างสุเหร่ากองอาสาม (มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์) ในปีเดียวกัน

ข้อ 3. บ้านครัว มีเรือนไทยสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สร้างขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน

ข้อ 4. คลองแสนแสบได้ ขุดขึ้นโดยบรรพชนบ้านครัว โดยให้แนวคลองหลบหลีกหมู่บ้าน
กองอาสาม สุเหร่ากองอาสาม และสุสาน ที่ก่อตั้งมาก่อนจะขุดคลองสายนี้แล้ว

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2367-2394)

บ้านครัว เป็นหมู่บ้านใช้ต้อนรับบรรพชนชาวมลายูปัตตานี ตามที่พระยาราชบังสันนิษ ได้
นำเข้ามาไว้ในกรุงเทพฯ ในช่วงปีพ.ศ. 2381-2382 เพื่อมาสมทบกับบรรพชนชาวจาม และชาว
เขมรชาวมลายูปัตตานี ที่ถูกกวาดต้อนครอบครัวเข้ามาก่อนแล้ว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่
2

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2411-2453)

ข้อ 1. บ้านครัว มีบรรพชนเป็นชาวจามได้รับ “ตราคุ้มศึก” เป็นเอกสารสิทธิ์คุ้มครอง

ข้อ 2. บ้านครัว มีบรรพชนเป็นขุนนางมีบรรดาศักดิ์ ขุน หลวง พระ พระยา อยู่หลายท่าน

ข้อ 3. โต๊ะหะยิมหมัด (อิหม่าม) ได้ต่อสู้คดี กรณีที่ดิน สุเหร่ากองอาสาม และ
สุสานในศาลต่างประเทศ เมื่อปีพ.ศ. 2427 (ร.ศ. 103) โดยคำให้การต่อสู้คดีมีความอยู่ตอนหนึ่งใช้
เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ ที่ดินรายพิพาทนี้ไม่ใช่ที่หลวงหวงห้าม เปนสถานที่ตั้งสุเหร่า
และป่าช้าสาธารณะประโยชน์ สำหรับประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลาม มาช้านานแล้ว และคำ
พิพากษาศาลต่างประเทศ มีความอยู่ตอนหนึ่งใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อีก ศาลถือว่า
สุเหร่าที่ได้สร้างมานานแล้วก็จริง แต่เมื่อสร้างเสร็จแล้วรัฐบาลไม่ว่ากล่าวคัดค้าน และกระทรวง

นครบาลก็ได้ประกาศเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๐ กำหนดให้เป็นที่ดินฝัศแล้ว ถือว่าเป็นการอนุญาต

ข้อ 4. บ้านครัว เป็นหมู่บ้านมุสลิมแห่งแรกใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ ที่ถูกบันทึกลงในแผนที่กรุงเทพฯ ร.ศ. 115 จัดทำโดยกรมทำแผนที่ (ROYAL SURVEY DEPARTMENT) ตามที่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ รับพระบรมราชโองการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานแผนที่ทำขึ้นเมื่อปีพุทธศก^{๒๐} ศักราช 1249 แล้วเสร็จ วันที่ 18 ธันวาคม ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) โดย บ้านครัว ปรากฏในแผนที่เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนอย่างชัดเจน

ข้อ 5. บ้านครัว มีมัสยิด 3 แห่ง โดยมี มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ (สุเหร่ากองอาสาจาม) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1, มัสยิดดารุ้ลฟาละห์ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5, มัสยิดซูลูดมุดตากัน สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 และมีพื้นที่สุสานแปลงใหญ่ 2 แห่ง เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนใช้ประกอบพิธีศาสนาฝัศพร่วมกัน ตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์จวบจนปัจจุบัน

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2453-2468)

ข้อ 1. บรรพชน รับใช้ประเทศชาติสืบสานกันมาเป็นคุณูปการอย่างยิ่งจนได้รับนามสกุลพระราชทานหลายท่านด้วยกัน

ข้อ 2. มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ ได้รับพระราชทาน โคมไฟเขียว มีจารึกไว้ว่า “มอบให้ในงานพระบรมศพ ร.ศ. 129”

ข้อ 3. มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ และสุสาน ก่อตั้งอยู่ในโฉนดที่ดินกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ แต่เดิมที่ดินแปลงนี้ไม่มีโฉนด ไม่มีการซื้อขาย ไม่มีผู้ใดครอบครองจับจองมาก่อน ก็เพราะเป็นที่ดินที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ก่อตั้งเป็น สุเหร่ากองอาสาจาม สุสานทหารนิรนาม หมู่บ้านกองอาสาจามและพวกเชลยศึกสงครามชาวเขมร ชาวมลายูปัตตานี ไปก่อนแล้ว

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2468-2477)

บ้านครัว, มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ และสุสาน อยู่ในแนวโครงการตัดถนนกว้าง 20.0 เมตร เป็นถนนพระรามที่ 6 (ตัดใหม่) เชื่อมกับถนนพระรามที่ 1 (ปัจจุบันเป็นถนนบรรทัดทอง) โครงการก่อสร้างมีมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2473 แต่มาสร้างได้ในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงปี พ.ศ. 2501-2506

กรณีทีกล่าว ชุมชนบ้านครัวใช้ สิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม สิทธิทางศาสนา สิทธิทางสังคม สิทธิทางกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน และ

สิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นำมาใช้ต่อต้านทางด่วนซีดีไรด์ ดังต่อไปนี้

ชุมชนบ้านควัวใช้ “สิทธิทางศาสนา” ต่อต้านทางด่วนซีดีไรด์

ทางด่วนซีดีไรด์แต่เดิมนั้น มาแบ่งแยกชุมชนออกจากมัสยิดและสุสาน จึงทำให้ชาวชุมชนต่อต้านอย่างรุนแรง ด้วยละเมิดหลักการศาสนาอิสลามตามที่บัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่า

“มิใช่สิทธิหน้าที่ของผู้ที่เคารพบูชาสิ่งอื่นใดที่จะมารื้อถอน บำรุงรักษา และสร้างมัสยิดของอัลลอฮ์ เมื่อพวกเขายังเป็นพยานต่อตัวพวกเขาว่าเป็นผู้ที่ปฏิเสธอัลลอฮ์” (อัลกุรอาน 9:17)

ตามหลักการศาสนาอิสลาม มัสยิดรื้อถอน ซ่อมแซมปรับปรุง และสร้างขึ้นใหม่ได้ แต่ผู้ที่จะกระทำการดังกล่าวได้ จะต้องเป็นผู้มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ เท่านั้น ตามข้อบัญญัติต่อไปนี้

“ผู้ที่มีสิทธิหน้าที่ รื้อถอน บำรุงรักษา สร้างมัสยิดของอัลลอฮ์ เฉพาะผู้ที่มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันปรโลก ดำรงมาฆ และบริจาคทานชะกาต (ทานภาคบังคับ) และไม่กลัวผู้ใดเว้นแต่อัลลอฮ์ และพวกเขาเหล่านั้นอยู่ในบรรดาผู้ได้รับทางนำ” (อัลกุรอาน 9:18)

มัสยิดและสุสานในศาสนาอิสลามเป็นศาสนสถาน ตามข้อบัญญัติต่อไปนี้

“และแน่นอน ศาสนสถานทั้งหลายที่ใช้เคารพภักดีแค่อัลลอฮ์เป็นของอัลลอฮ์ จงอย่าวิ่งวอนผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์ เท่านั้น” (อัลกุรอาน 72:18)

ศาสตามุฮัมมัด ได้สั่งกำชับกรณีการสร้างมัสยิดไว้อีกว่า

“จงก่อสร้างมัสยิดไว้ในชุมชน จะต้องทำมัสยิดให้สะอาด และมีกลิ่นหอม” (รายงานโดยอะหมัด, อบูดาวูด, ตีรุมีซี)

ชุมชนบ้านควัวใช้ “สิทธิทางสังคม” ต่อต้านทางด่วนซีดีไรด์

ทางด่วนซีดีไรด์แต่เดิมมีระยะทางยาว 2.8 กม. โดยเริ่มจากย่านอุรุพงษ์-ถนนวิทย์ ต่อมาการทางพิเศษฯ แจ้งว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งตัดลดระยะทางลง 800 เมตร ให้คงเหลือระยะทาง 2.0 กม. เริ่มจากย่านอุรุพงษ์-ถนนราชดำริ เมื่อวันที่อังคารที่ 18 เมษายน 2532 และให้นายทุนสร้างอาคารสูงใหญ่ในแนวเวนคืนที่ดินได้ ทั้งๆที่ พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนยังอยู่ในช่วงเวลาใช้บังคับ 4 ปี

ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2538 ให้สร้างทางด่วนซีดีไรด์ระยะทาง 2.0 กม. และให้คร่อมคลองมหานาคช่วงระยะทาง 700 เมตร ที่ผ่านชุมชนบ้านควัว เมื่อผ่านพ้นแล้วให้ทางด่วนซีดีไรด์กลับเข้าแนวเดิมไปจนถึงสุดระยะทาง 2.0 กม. ที่ถนนราชดำริ และมีทางขึ้น-ลง ในบริเวณศูนย์การค้าเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ด้วย โดยช่วงที่ผ่านผลประโยชน์ของนายทุนระยะทาง 800 เมตร ให้ยกเลิกได้ ฉะนั้นช่วงที่ผ่านชุมชนบ้านควัวและชุมชนอื่นในระยะทาง 2.0 กม. ต้องยกเลิกได้เมื่อยึดถือรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันสิทธิทางสังคมและสิทธิมนุษยชนจะต้องเหมือนกัน

ชุมชนบ้านครัวใช้ “สิทธิทางกฎหมาย” ต่อต้านทางด่วนซีดีไรด์

ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายทั่วไป ไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองปกป้องศาสนสถานให้รอดพ้นจากการเวนคืนไม่ว่าจะเป็นศาสนสถานแห่งศาสนาใดก็ตาม ในสถานะเดียวกันก็ไม่มีกฎหมายทั่วไปที่บัญญัติไว้ห้ามต่อต้านการเวนคืนศาสนสถาน ในการนี้แตกต่างไปจากกฎหมายเฉพาะ เช่น “พระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และ ทบวงการชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติในประเทศไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2499” บัญญัติไว้อย่างชัดเจนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 4 สถานที่ ทรัพย์สิน สินทรัพย์ และบรรณสารของสหประชาชาติ และทบวงการชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติที่หมายถึงในมาตรา 3 นั้น ให้ได้รับความคุ้มกันจากการค้น การเรียกเกณฑ์ การริบ การเวนคืน และการแทรกแซงในรูปอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นในทางบริหาร ทางการปกครอง ทางศาล หรือทางนิติบัญญัติ ทั้งนี้เท่าที่รัฐบาลได้มีข้อตกลงกับองค์การสหประชาชาตินั้นๆ

เห็นว่า อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ เมื่อถูกตีตราประทับเป็นของสหประชาชาติจะได้รับการยกเว้นมิให้ถูกเวนคืนอื่นใด แต่ทว่า ศาสนสถานเป็นสถานที่ใช้ปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อถือโดยไม่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กลับไม่ได้รับการยกเว้นมิให้ถูกเวนคืน แต่อย่างใด

บทที่ 9

บทสรุป

งานวิจัย “ประวัติศาสตร์บ้านครัวและการต่อต้านทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิม” ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายนำเสนอประวัติเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในบ้านครัว ที่สามารถจารึกเป็นประวัติศาสตร์ได้ ผู้เขียนเป็นชาวนครบุรีโดยกำเนิดได้เห็นและอยู่ในบางเหตุการณ์ด้วย และบางเหตุการณ์ได้รับการเล่าขานจากผู้หลักผู้ใหญ่ซึ่งก็เป็นบรรพชนไปแล้ว รายละเอียดกล่าวแล้วในบทก่อน บทสรุปนี้เป็นการย้ำเตือนอนุชนหนหลังขอได้จดจำเหตุการณ์สำคัญไว้เป็นอุทาหรณ์ เพราะอาจเกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอยได้อีก จึงเป็นภารกิจของอนุชนจะต้องปกป้องบ้านครัวตามที่บรรพชนแต่ละรุ่นได้สืบสานกันมา เหตุการณ์สำคัญมีต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ 1 กรณีการขุดคลองแสนแสบใต้ผ่านบ้านครัว

เหตุการณ์เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 บรรพชนบ้านครัวเป็นผู้ขุดขึ้นให้หลบหลีกหมู่บ้านกองอาสาจาม สู่เหว้ากองอาสาจาม (มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์) และสุสานทหารอินทนิล อนุชนบ้านครัวจะเห็นแนวคลองคดโค้งมาจนทุกวันนี้

เหตุการณ์ที่ 2 กรณีโครงการตัดถนนบรรทัดทองผ่านบ้านครัว

เหตุการณ์เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 ปีพ.ศ. 2473 มีโครงการตัดถนนจากสามแยกเจริญผลไปบรรจบถนนเพชรบุรีที่สามแยกอุรุพงษ์ มีแนวถนนผ่านหมู่บ้าน สู่เหว้า (มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์) และสุสาน โครงการระงับไปเป็นเวลานานประมาณ 28 ปี ต่อมาในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รื้อฟื้นโครงการขึ้นใหม่ และมาสร้างในช่วงปีพ.ศ. 2501-2506 มีแนวถนนพาดผ่านกลางหมู่บ้านบางส่วน แต่พ้นจากพื้นที่มัสยิดและสุสาน ตามที่เห็นปัจจุบัน

เหตุการณ์ที่ 3 กรณีโครงการสร้างทางด่วนซีดีไวด์ผ่านบ้านครัว

เหตุการณ์เกิดขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531-ปัจจุบัน (มิถุนายน 2544) มีแนวทางด่วนซีดีไวด์พาดผ่านชุมชนเป็นส่วนใหญ่ พาดผ่านมัสยิดสุลต่านมูตตาคีนทั้งหลัง และข้ามคร่อมสุสาน ต่อมา มีการย้ายแนวทางด่วนซีดีไวด์ไปคร่อมคลองมหานาค(คลองแสนแสบใต้) ช่วงที่ผ่านบ้านครัวเท่านั้น และแนวทางด่วนจะตัดกลับเข้าแนวทางเดิมที่สะพานหัวช้างไปสิ้นสุดในเวสต์เทรคเซ็นเตอร์และที่ถนนราชดำริ โครงการนี้ยังมิได้ยุติลง ชาวมุสลิมยังคงยืนหยัดต่อต้านอย่างเหนียวแน่น โครงการจะยุติลงได้ก็ด้วยมีมติคณะรัฐมนตรีให้ยกเลิกโครงการ กล่าวมาแล้วในบทที่ 7

ประวัติศาสตรบ้านครัวและการต่อต้านทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิม” ผู้เขียน
มีความสำคัญ ต่อไปนี้

เพื่อพิสูจน์อย่างชัดเจนว่า ชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ตามรัฐธรรมนูญ
ไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 46 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน
ที่มีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม
อันเป็นของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้
ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ”

พิสูจน์อย่างชัดเจนว่า การต่อต้านทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิม นั้น ชาวมุสลิม
ปัญญาได้ตรง โดยยึดถือความถูกต้องชอบธรรมตามหลักการศาสนาอิส
ลามตามสิทธิทางสังคม ความถูกต้องชอบธรรมตามสิทธิทางกฎหมาย ที่
แห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ฉบับแรกถึงฉบับปัจจุบัน และความถูกต้องชอบ
มากกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติลงมติให้
วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)

เมื่อความจริงปรากฏ ความเท็จต้องมลายสิ้น

ข้อมูลจากบรรพชนบ้านครัวและบรรพชนหนองจอก

นายมาน มุอำหัต (พ.ศ. 2419 - 8 ก.ย. 2503) บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 7 คลองลำตะเข้ตาย แขวง โคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร สืบเชื้อสายจากบรรพชนเขลียงศึกสงครามชาวมลายู ปัตตานี ที่ถูกเจาะเข็นร้อยหวายเข้ามาไว้ในกรุงเทพฯ สมัยรัชกาลที่ 1

ให้ข้อมูล : การขุดคลองแสนแสบและคลองซอยแยกจากคลองแสนแสบย่านหนองจอก

นายเสน ดำริห์เลิศ (5 ก.ค. 2430 - 3 มี.ค. 2515) บ้านเลขที่ 194 บ้านครัวเหนือ แขวงถนน เพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร สืบเชื้อสายจากบรรพชนเขลียงศึกสงครามชาวเขมรที่ถูก เกณฑ์แรงงานให้ขุดคลองแสนแสบได้ สมัยรัชกาลที่ 1 นายเสนเคยเป็นทหารเรือสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 6 และมีรอยสักเลกสักกัดเหล่าทหารเรือที่หลังมือข้างหนึ่งด้วย

ให้ข้อมูล : การขุดคลองแสนแสบได้, มะก้าโต๊ะแซะห์ และ ศาลาทำน้ามัดยิด

นายไสว(ยูซุฟ) ศิริสม (1 ธ.ค. 2458 - 11 พ.ค. 2524) บ้านเลขที่ 571/2 บ้านครัวตะวันตก ใกล้ สะพานเจริญผล แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร นายไสวเป็นเหลนพระยาราช บังลังบัว สืบเชื้อสายมาจากนางจันท์ ศิริสม ซึ่งเป็นบุตรพระยาราชบังลังบัว

ให้ข้อมูล : พระยาราชบังลังบัว, มัดยิดยามีอุลค็อยรียะห์ และ ศาลาทำน้ามัดยิด

นายสมาน จิตหยาดสุวรรณ อีหม่ามมัดยิดดาร์ลุฟาละฮ์ (พ.ศ. 2462 - 14 ก.ค. 2543) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 พ.ย. 2540, 13 ก.พ. 2541, 19 มิ.ย. 2541 และ 25 ก.ย. 2541

ให้ข้อมูล : มัดยิดยามีอุลค็อยรียะห์, มัดยิดดาร์ลุฟาละฮ์ และ มะก้าโต๊ะแซะห์

ข้อมูลจากชาวชุมชนบ้านครัว

นายประภาพร วิจิตรตระการสม (อิหม่ามมัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 เม.ย. 2542 และ 25 มิ.ย. 2542

ให้ข้อมูล : หนังสือกรมธนารักษ์ ที่ กค 0419/620 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2542

กรณีที่ดินมัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์

นายสมัย แหงดประยูร (อิหม่ามมัสยิดซูลูกุลมุตตากีน)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ธ.ค. 2540 และ 13 มี.ค. 2541

ให้ข้อมูล : มัสยิดซูลูกุลมุตตากีน

นายบุญ ดินอุดม (บิหลั่นมัสยิดซูลูกุลมุตตากีน : เกิด เม.ย. 2462 - มีชีวิต เม.ย. 2544)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 ต.ค. 2540, 7 พ.ย. 2540, 21 พ.ย. 2540 และ 19 พ.ย. 2540

ให้ข้อมูล : ร.ร.บ้านแขกครัว, ตำบลบ้านแขกครัว

และ มัสยิดซูลูกุลมุตตากีน

คุณชายหนับ มานะเกษม (พ.ศ. 2448 - มีชีวิต เม.ย. 2544)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 ธ.ค. 2540, 10 ธ.ค. 254 และ 22 ธ.ค. 2540

ให้ข้อมูล : ผ้าไหมบ้านครัว, บ้านไทยจิมนทอมปัสัน

นางสมจิตร (กัณหกสิณ) รังสาคร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 ม.ค. 2541, 19 ก.พ. 2541

ให้ข้อมูล : โรงเรียนประชาบาลตำบลถนนเพชรบุรี (สุเหร่าเก่า)

มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ และ มัสยิดซูลูกุลมุตตากีน

นางสมใจ (กัณหกสิณ) เล็กสุวรรณ

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ม.ค. 2541, 19 ก.พ. 2541

ให้ข้อมูล : โรงเรียนประชาบาลตำบลถนนเพชรบุรี (สุเหร่าเก่า)

นายเกษม บินมะฮมุด

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธ.ค. 2540, 24 ธ.ค. 2540 และ 10 ธ.ค. 2542

ให้ข้อมูล : มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ และ ภาพเก่ามัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์

นาวาเอก (พิเศษ) บุญรอด หัสตานนท์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ธ.ค. 2540 และ 6 ธ.ค. 2540

ให้ข้อมูล : นาวาโทพระพลสินธวานันติ (แอ ไอศะนาวิน) และ หลวงสาครยุทธวิไชย (หมัด)

น.ส.ปรีญา พงดิการณ

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธ.ค. 2540

ให้ข้อมูล : ภาพโรงเรียนประถมศึกษาตำบลถนนเพชรบุรี (สุเหว่าเก่า)

นางสมบัติ สันสนามาตรย์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 ธ.ค. 2540, 10 ธ.ค. 2540 และ 22 ธ.ค. 2540

ให้ข้อมูล : ผ้าไหมบ้านครัว, บ้านไทยจิมนทอมป์สัน

นางสมใจ เนื่องนิยม

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มี.ค. 2541 และ 25 มี.ค. 2541

ให้ข้อมูล : มัสยิดดารุลฟาละฮ์

นายประคอง พงศยมัด

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ส.ค. 2541 และ 10 ส.ค. 2541

ให้ข้อมูล : บ้านไทยบ้านครัว, บ้านไทยจิมนทอมป์สัน

นายสัมฤทธิ์ ลิขิตทกบุตร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 เม.ย. 2541, 22 เม.ย. 2541 และ 14 ธ.ค. 2542

ให้ข้อมูล : โรงเรียนบ้านครัววิทยา, นามสกุลพระราชทาน,

ภาพหน้ามัสยิดยามีอุลคือยริยะห์ และ ภาพชุมชน

นายสาโรจน์ เผือกสำลี

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 เม.ย. 2541 และ 19 เม.ย. 2541

ให้ข้อมูล : โรงเรียนวัดพระยาอัง, โรงเรียนกิ่งเพชร

นายสมจิตต์ พระมณี

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 พ.ค. 2541

ให้ข้อมูล : เพลงใหม่ครั้งที่ 1

นางสมจิตต์ เรืองรักษ์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 เม.ย. 2541

ให้ข้อมูล : เพลงใหม่ครั้งที่ 2

นายชวลิต ดีประเสริฐ

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 เม.ย. 2541

ให้ข้อมูล : เพลงใหม่ครั้งที่ 3

น.ส.ซาฟียะห์ เจริญทรัพย์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พ.ค. 2542 และ 7 ต.ค. 2542

ให้ข้อมูล : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์

ผู้สำเร็จราชการว่าราชการพระคลังมหาสมบัติ

นายอำนาจ นนทโกวิท, น.ส.มาลี นนทโกวิท

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 ธ.ค. 2542

ให้ข้อมูล : อีหม่ามโต๊ะหะยีซบ

อีหม่ามโต๊ะหะยีมะหะหมัด

อีหม่ามวาฮับ นนทโกวิท

นางประดับ วิมานรัตน์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธ.ค. 2542 และ 27 ธ.ค. 2542

ให้ข้อมูล : หนังสือตราคุ้มคัก นายลี/นายชุม เป็น กะลาสีเรือชาวจาม

และ เป็นบรรพชนชาวจามบ้านควี

นางสงวน คำรหัสเลิศ

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 พ.ย. 2540

ให้ข้อมูล : ภาพอีหม่ามประจำมัสยิดยามีอุลคือยริยะห์

ภาพนายไสว ศิริสม (เหลนพระยาราชบังสันบัว)

นายไพบูลย์ คำรหัสเลิศ

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 พ.ย. 2540

ให้ข้อมูล : ภาพนายเสน คำวิห์เลิศ

คุณสุพัตรา รักติประกร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 ธ.ค. 2542

ให้ข้อมูล : ภาพพระพลสินธวานิติ

นายชิตเชย สดมณี

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 ธ.ค. 2542

ให้ข้อมูล : ภาพเก่ามีสติดยามีอุลค้อยริยะห์

นางจงพจนา วิรัตน์ธรรม

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 ธ.ค. 2543

ให้ข้อมูล : ภาพน้ำท่วมเฮ้อลันฝั่งคลองแสนแสบ

น.ส.อรุณี สุมานะนันท์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มี.ค. 2544

ให้ข้อมูล : ดาบสงครามเก่าทัพ

ด้วยความขอบพระคุณ

1. คุณวิภา โรจนราธา และ คุณเจริญสุข มั่นใจเกษตร

(กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร)

อำนวยความสะดวกการค้นหาเอกสารประวัติศาสตร์ ในช่วงเขียนงานวิจัย

เมื่อวันที่ 12 ม.ค. 2541, 20 ม.ค. 2541, 27 ม.ค. 2541, 24 ก.พ. 2541,

9 มี.ค. 2541, 18 มี.ค. 2541, 25 มี.ค. 2541, 30 มี.ค. 2541, 8 เม.ย. 2541

2. นาวาเอกหญิงภัทริน วรรณแสง (กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารเรือ)

อำนวยความสะดวกการค้นหาเอกสาร "ขุนนางบรรดาศักดิ์พระยาราชบังสัน"

เมื่อวันที่ 14 ม.ค. 2541, 20 ม.ค. 2541 และ 22 ม.ค. 2541

3. คุณสุนันท์ โพธิจันทร์ (กองรังวัดและจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน สนย. กทม.2)

อำนวยความสะดวกการค้นหาแผนที่ระวางที่ดินบริเวณกรุงเทพ ร.ศ. 126

และระวางที่ดินที่เกี่ยวข้องกัน เมื่อวันที่ 14 ก.ค. 2541 และต่อมาในช่วง

เขียนงานวิจัย

4. เจ้าหน้าที่ห้องไมโครฟิล์ม (หอสมุดแห่งชาติ)

อำนวยความสะดวกการค้นหาราชกิจจานุเบกษา สมัยรัชกาลที่ 5 หลายฉบับ

เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2540, 20 พ.ย. 2540, 27 พ.ย. 2540 และต่อมาในช่วงเขียนงานวิจัย

5. เจ้าหน้าที่ส่วนภาษาโบราณและไมโครฟิล์ม (หอสมุดแห่งชาติ)

อำนวยความสะดวกการค้นหาดมยาลงอุดมสมบัติที่บันทึกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 3 และ

ค้นหาดมยาลงเหตุที่บันทึกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2540, 20 พ.ย. 2540,

27 พ.ย. 2540 และต่อมาในช่วงเขียนงานวิจัย

6. เจ้าหน้าที่ห้อง 302 (หอสมุดแห่งชาติ)

อำนวยความสะดวกการค้นหาเอกสารประวัติศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2540, 11 ธ.ค. 2540,

15 ธ.ค. 2540, 18 ธ.ค. 2540, 19 ก.พ. 2541, 25 ก.พ. 2541, 20 พ.ค. 2541,

22 มิ.ย. 2541, 7 ส.ค. 2541, 20 ต.ค. 2541, 14 ธ.ค. 2541

และต่อมาในช่วงเขียนงานวิจัย

7. เจ้าหน้าที่ห้องแผนที่และไมโครฟิล์ม (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)
อำนวยความสะดวกการค้นหาแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์ ในช่วงเขียนงานวิจัยตลอดมา
8. เจ้าหน้าที่ห้องสมุดหอวิชาฐานุสรณ์ (หอวิชาฐานุสรณ์)
อำนวยความสะดวกการค้นหาเอกสารประวัติศาสตร์ และนามสกุลพระราชทานในบ้านครัว
ในช่วงเขียนงานวิจัยตลอดมา
9. คุณพะเยาว์ ชุ่มภิรมย์ (มูลนิธิเจมส์ทอมป์สันในพระราชูปถัมภ์)
เอื้อเฟื้อภาพบันทึกโดย จิม ทอมป์สัน เมื่อวันที่ 27 ม.ค. 2541, 3 มี.ค. 2541, 24 มิ.ย. 2541
ให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์บ้านไทยจิมทอมป์สัน ในช่วงเขียนงานวิจัย
10. คุณเกษม ท้วมประดม (มูลนิธิสันติชน)
เอื้อเฟื้อหนังสือสายสกุลสุตตันสุลัยมาน เมื่อวันที่ 5 มี.ค. 2541
และให้ข้อมูล “ขุนนางบรรดาศักดิ์พระยาราชบังสัน”
11. คุณภัทร คาน
เอื้อเฟื้อราชกิจจานุเบกษา วันที่ 25 พฤศจิกายน 2460 เล่ม 34 หน้า 2374
เมื่อวันที่ 12 ส.ค. 2543
12. รศ.ดร.อิสรา ศานติศาสน์ (คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
กรุณาอ่านตรวจงานวิจัยนี้ และให้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์บางประการ

บรรณานุกรม
ประวัติศาสตร์บ้านครัว

- กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 1.
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. กระทรวงศึกษาธิการ. (2526). ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 2.
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมธนารักษ์. หนังสือกรมธนารักษ์ที่ กค 0419/620 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2542.
(กรณีที่ดินมัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์).
- _____. คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ กรุงเทพฯ. วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2427.
- กรมแผนที่ทหาร. กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2530). แผนที่กรุงเทพฯ ร.ศ. 115.
(กองทัพบกจัดพิมพ์ขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายเนื่องในวโรกาส เสด็จพระชนมพรรษา
5 รอบ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2530
โดยความร่วมมือของกรมแผนที่ทหาร).
- _____. กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2530). แผนที่มณฑลกรุงเทพสยาม ร.ศ. 120.
(กองทัพบกจัดพิมพ์ขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายเนื่องในวโรกาส เสด็จพระชนมพรรษา
5 รอบ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2530
โดยความร่วมมือของกรมแผนที่ทหาร).
- _____. กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2530). แผนที่บริเวณกรุงเทพฯ ร.ศ. 129.
(กองทัพบกจัดพิมพ์ขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายเนื่องในวโรกาส เสด็จพระชนมพรรษา
5 รอบ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2530
โดยความร่วมมือของกรมแผนที่ทหาร).
- _____. กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2530). แผนที่กรุงเทพมหานคร.
มาตราส่วน 1:4,000. โดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย กับ รัฐบาลญี่ปุ่น
- _____. กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2531). แผนที่ตัวเมืองกรุงเทพมหานคร.
มาตราส่วน 1:20,000.
- _____. กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2534). แผนที่ภูมิประเทศ.
มาตราส่วน 1:50,000. L 7017 S.(5136 I), (5136 III), (5136 IV), (5236 IV).
- _____. กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2534). แผนที่เส้นทางประเทศไทย.
มาตราส่วน 1:2,000,000.
- กรมศิลปากร. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2525). จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์.
(พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร : สหประชาพานิชย์.

- _____ . กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2525). ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งแรก).
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- _____ . กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2525). ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ 4 - พ.ศ. 2475 เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งแรก).
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- _____ . กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. (2525). ศิลปวัฒนธรรมไทยเล่มที่ 4
วัดสำคัญกรุงรัตนโกสินทร์. (คณะกรรมการจัดงานสมโภชฯ 200 ปี).
- _____ . กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. (2530). จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ.
(จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ เนื่องในมหามงคลวันพระบรมราชสมภพ
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวครบรอบ 200 ปี.
วันอังคารที่ 31 มีนาคม พุทธศักราช 2530).
กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิคตอรี่เพาเวอร์พอยท์ จำกัด.
- _____ . กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.(2538). พระราชพงศาวดาร
กรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____ . กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (2536). สารพันมรดกไทย. (จัดพิมพ์เนื่อง
ในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติ 100 ปี วันพระบรมราชสมภพ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. 8 พฤศจิกายน 2536)
- _____ . หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ.
รหัสเอกสาร มร.5ค/8 ค4:1ค/112
- _____ . หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, แผนที่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.
(สำเนาจากประเทศฝรั่งเศส รหัสแผนที่ ผ. กจข. (อ) 83, และ 84)
- _____ . หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, แผนที่คลองซอยแยกจากคลองแสนแสบเหนือ
ในพื้นที่มีนบุรี หนองจอก และบริเวณโดยรอบ. มาตรฐาน:1:100,000
รหัสแผนที่ ผ.กบค. 1- (15-32).
กรมแผนที่รวบรวมเมื่อ พ.ศ. 2472 จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2484
- _____ . หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, แผนที่ถนนพระราม 6 เชื่อมพระราม 1.
รหัสแผนที่ ผ.ร.7 รล.9
- _____ . หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุ ร. 5 จ.ศ. 1235 ในสมุดไทยคำ.
เส้นดินสอขาว. เลขที่ 2768, 2769 (274/3, 274/4).

- _____ . หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายหลวงอุดมสมบัติ ฉบับที่ 9.
(ภาษาเขียนในสมัยรัชกาลที่ 3).
- _____ . หอสมุดแห่งชาติ. (2533). ศิลปจาริกสุโขทัยหลักที่ 1
จาริกพ่อขุนรามคำแหง. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
(จัดพิมพ์ในโอกาสวันอนุรักษ์มรดกไทย วันที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2533).
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (2531). ศรีวิชัย. (พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม)
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการโยธา. แผนที่บริเวณกรุงเทพฯ ร.ศ. 126.
ระวางที่ดิน (1ต 2อ : 1), (1ต 1อ : 3), (1ต 1อ : 4), (1ต 2อ : 5), (1ต 1อ : 7)
และ (1ต 1อ : 8).
- คณะกรรมการจัดงานมาลิดกลางแห่งประเทศไทย. อัญญะราชส์ู่มะดินะฮ์มหานคร.
อนุสรณ์งานมาลิดกลางแห่งประเทศไทย ฮ.ศ. 1418.
24-26 พฤศจิกายน 2540. ณ สวนอัมพร กรุงเทพฯ.
- จาวรรณ โลหวิระ, ดร. และ ญอง บัฟฟี่, ดร. (2535). ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 13 ฉบับที่ 10
สิงหาคม 2535. "บ้านครัวอดีตอันรุ่งโรจน์ หรืออนาคตจะดับสูญ".
กรุงเทพมหานคร : บริษัท มติชน จำกัด.
- โฉนดที่ 662 เลขที่ดิน 168 ต.ประจักษ์ อ.ประจักษ์ จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 14 ตารางวา
(ไม่มีใบไต่สวน).
- โฉนดที่ 704 เลขที่ดิน 103 ต.ประจักษ์ อ.คูสิต จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 22 ตารางวา
(มีใบไต่สวนและหมายเขตที่ดิน).
- โฉนดที่ 756 เลขที่ดิน 104 ต.ประจักษ์ อ.คูสิต จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 39 ตารางวา
(มีใบไต่สวนและหมายเขตที่ดิน).
- โฉนดที่ 872 เลขที่ดิน 55 ต.บ้านแขกครัว อ.คูสิต จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 89 ตารางวา
(มีใบไต่สวนและหมายเขตที่ดิน).
- โฉนดที่ 943 เลขที่ดิน 10 ต.ประจักษ์ อ.คูสิต จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 4 ไร่ 48 ตารางวา
(มีใบไต่สวนและหมายเขตที่ดิน).
- โฉนดที่ 984 เลขที่ดิน 21 ต.ประจักษ์ อ.ประจักษ์ จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 14 ไร่ 1 งาน 8 ตารางวา
(มีใบไต่สวนและหมายเขตที่ดิน).
- โฉนดที่ 2289 เลขที่ดิน 39 ต.ถนนเพชรบุรี อ.คูสิต จ.พระนครศรีอยุธยา ที่ดิน 17 ตารางวา

(มีใบได้ส่วนในการเดินสำรวจหมายเหตุที่ดิน).

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2512). อัลกุรอานมะญิด เล่ม 1-3.

กรุงเทพมหานคร : วุฒิกรการพิมพ์.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา.(2512).

ตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าจอมมารดาอ่อน ในรัชกาลที่ 5).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์

_____, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2505). พระราชพงศาวดาร

กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 เล่ม 1.

กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา.

ตราคุ้มคัก. หนังสือออกพระศรีสุเรนทราธิปไตยวิชัยพรหมเทพราชมาตยาธิปไตยศิริภาพสมุด

เจ้ากรมพระสุรัสวดีชวา. ศักราช ๑๒๓๒ (ร.ศ. ๘๙ = พ.ศ. ๒๔๑๓).

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร. (2502). รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์.

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 17 วันที่ 28 มกราคม 2502).

นกุล ชมภูนิช. (2530). บ้านไทยเอกลักษณ์ของชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร : โอ. เอ. ฟรินติ้งเฮาส์.

บรมพงศาภิมุข, สมเด็จพระราชปิตุลา. (2471). ราชินิกุลรัชกาลที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: ไสภณพิพรรฒธนากร.

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้จัดพิมพ์พระราชทาน

ในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลศตมาห พระศพสมเด็จพระราชปิตุลา

บรมพงศาภิมุข ณ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2471).

ปิ่น มาลากุล,หม่อมหลวง.(2517). งานละคร ของ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี

ศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม. (พิมพ์ครั้งที่1).

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ประพัฒน์ จันทวิรัช,พลเรือตรี. (2513). นาวิกศาสตร์. เล่มที่ 4 เมษายน 2513

"เรื่องเกร็ดในอดีตของทหารเรือไทย". กองประวัติศาสตร์. กรมยุทธการทหารเรือ.

_____, พลเรือเอก. (2533). นาวิกศาสตร์. เล่มที่ 11 พฤศจิกายน 2533

"เขียนไว้เป็นหลักฐาน". กองประวัติศาสตร์. กรมยุทธการทหารเรือ.

ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. (2539). มุสลิมในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร : โครงการหอสมุดกลางอิสลาม สายสกุลสุดด้านสุลัยมาน.

ประวัติโรงเรียนกิ่งเพชร. (รายงานการดำเนินงานแผนพัฒนาการศึกษาโรงเรียนกิ่งเพชร.

สำนักงานเขตราชเทวี. กรุงเทพมหานคร).

ประวัติโรงเรียนบ้านคร้ววิทยา. (กรรมการผู้ตรวจสอบบัญชีโรงเรียนบ้านคร้ววิทยา

ปีพ.ศ. 2541).

ประวัติโรงเรียนวัดพระยาหยิง. (รายงานการตรวจเยี่ยมโรงเรียนวัดพระยาหยิง เสนอ

คณะกรรมการการศึกษาปัญหาการศึกษาและพัฒนาชุมชน 18 มกราคม 2542).

ประเสริฐ วิทยารัฐ, ดร. และคณะ. (2542). ATLAS แผนที่ภูมิศาสตร์ - ประวัติศาสตร์

ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช

พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช 2456.

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 29 วันที่ 30 มีนาคม 2455.

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ 65 ก วันที่ 9 พฤศจิกายน 2540

พลับพลึง คงชนะ, จงกลณี คงชนะ. (2538). บันทึกการเดินทาง "เยือนถิ่นจาม"(พิมพ์ครั้งที่ 1).

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

กรุงเทพมหานคร : รามการพิมพ์.

มติชนรายวัน, นสพ. แผนที่ประเทศสยามฉบับแรกอายุ 404 ปี. จัดพิมพ์ในประเทศไทยฝรั่งเศส.

ฉบับวันพุธที่ 2 สิงหาคม 2543 หน้า 12.

มาดยา อิงคนารถ, ผ.ศ. ทวี ทองสว่าง, ร.ศ. วัฒนา รอดลำอ่างค์. (2529)

ประวัติศาสตร์ไทยสมัยโบราณ - กรุงรัตนโกสินทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1)

กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์

มานิต มานิตเจริญ. (2543). พจนานุกรมไทย. (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 17).

กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น (1977).

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2534). อักษรานุกรม

นามสกุลพระราชทานใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ 8 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก²⁶ 112. (ไมโครฟิล์ม หอสมุดแห่งชาติ).

ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ 30 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก⁴³ 129. (ไมโครฟิล์ม หอสมุดแห่งชาติ).

ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ 11 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก¹ 129. (ไมโครฟิล์ม หอสมุดแห่งชาติ).

ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ 25 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก¹ 129. (ไมโครฟิล์ม หอสมุดแห่งชาติ).

ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ 25 พฤศจิกายน 2460 เล่ม 34 หน้า 2374.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช 2482.

รัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 56 หน้า 980

วันที่ 6 ตุลาคม 2482).

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2485.

รัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 59 ตอนที่ 75

3 ธันวาคม 2485).

ศิริ เกวลินสุษดี, ศาสตราจารย์. (2532). คำอธิบายประมวลกฎหมายที่ดิน.

(พิมพ์ครั้งที่สอง). กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

สมพงศ์ ชูมาก, ดร. (2533). องค์การระหว่างประเทศ. สันนิบาตชาติ. สหประชาชาติ.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมภาพ ภิรมย์, วิวัฒน์ เตมียพันธ์, เขต รัตนจรณะ, วิโรฒ ศรีสุโร. (2538). บ้านไทย.

(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : แอ็ดวานซ์ อินเตอร์เนชันแนลพริ้นติ้ง เซอวิสเซ.

สมาคมพระคริสตธรรมไทย กรุงเทพฯ. พระคริสตธรรมคัมภีร์.

Printed in Korea.(Thai Bible R93/R97-TBS-1989-20.2M)

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล. เอกสารประกอบการสัมมนา

ไทย-ฝรั่งเศส ทางมนุษยวิทยาวัฒนธรรม.

วันที่ 13 - 15 ธันวาคม 2533.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. (2529). สถิติบุคคลสำคัญ เล่ม 5. (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพรึก

สำนักราชเลขาธิการ. หนังสือที่ รล 007/10566 ลงวันที่ 21 กันยายน 2531.

อัยมัต สมบูรณ์ บัวหลวง. (2542). กรือเซะ : ต้นแบบชุมชนมลายู.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

อำพัน ณ พัทลุง, พล.ท. ปี่(มานะจิตต์) มุขตารี. และสุภัทร สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง. (2531).

สายสกุลสุสด้านสุลัยมาน พ.ศ. 2145 - 2531.

กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป.

ALI, ABDULLAH YUSUF, (1989). The Holy Qur'-an Text, Translation and Commentary.
 (New Revised Edition). Amana Corporation Brentwood, Maryland, U.S.A.

ALLEN, R.E., (1990). The Concise Oxford Dictionary of Current English. (EIGHTH
 EDITION). CLARENDON PRESS : OXFORD.
 Elias Modern Publishing House. Elias Modern Dictionary, Arabic - English .
 (17th Edition 1991). : Cairo.

Islamic Book Service, Sahih AL-Bukhari (Vol. 1) Arabic-English., First Indian Edition 1995.
 : New Delhi -110002.

Oxford University Press.(1994). The OXFORD World Atlas.
 : Printed in Hong Kong.

PICKTHALL, MARMADUKE. The Meaning of The Glorious Qur'-an
 Text & Explanatory Translation. TAJ COMPANY: Karachi.

SO SETHAPUTRA. New Model English-Thai Dictionary.
 (DESK EDITION). BANGKOK : ไทยวัฒนาพานิช.

WARREN, WILLIAM. Jim Thompson The Legendary American of Thailand.
 (Tenth printing 1996). Jim Thompson Thai Silk Company : Bangkok 10500.

**บรรณานุกรม
ทางด่วนซีดีไรต์**

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 290 เรื่องจัดตั้งการทางพิเศษแห่งประเทศไทย.

(89 ร.จ. 76 ตอนที่ 182 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2515).

สัญญาแบบก่อสร้าง เลขที่ 20 ซีดี. (CONTRACT NO.20 CD

PHAYATHAI - WITTHAYU CONTRACT DRAWINGS : NOV. 1987).

การทางพิเศษแห่งประเทศไทย : พฤศจิกายน 2530.

หนังสือฉบับแรกยื่นที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531.

หนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ โดยอิหม่ามมัสยิด ลงวันที่ 10 เมษายน 2531.

รายงานโครงการช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในแนวเขตเวนคืน

ของโครงการทางพิเศษ. โดยคณะอนุกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย
ของประชาชนในเขตเวนคืนของโครงการทางพิเศษ.

(คำสั่งคณะอนุกรรมการฯ ที่ 1/2531 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2531).

หนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1202/12650 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2531.

สัญญาโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ลงนามวันที่ 22 ธันวาคม 2531.

ราชกิจจานุเบกษา.(เล่ม 104 ตอนที่ 275 วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ใช้บังคับ 4 ปี.

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2531 สิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 2534).

ราชกิจจานุเบกษา.(เล่ม 108 ตอนที่ 245 วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ใช้บังคับ 4 ปี.

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 สิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 2538).

ราชกิจจานุเบกษา.(เล่ม 112 ตอนที่ 58 ก วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2538 ใช้บังคับ 4 ปี.

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2539 สิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 2542).

ราชกิจจานุเบกษา.(เล่ม 116 ตอนที่ 138 ก วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ 4 ปี.

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2543 สิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 2546).

หนังสือมัสยิดฯ ยื่นต่อสำนักจุฬาราชมนตรี ลงวันที่ 5 มีนาคม 2531.

หนังสือมัสยิดฯ ยื่นต่อสำนักจุฬาราชมนตรี เลขรับที่ 64/2531 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2531.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5505/591. ลงวันที่ 28 มีนาคม 2531.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5505/592. ลงวันที่ 28 มีนาคม 2531.

หนังสือยื่นต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. ลงวันที่ 14 เมษายน 2531.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5505/1117. ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2531.

รายงานการประชุมฯ การทางพิเศษฯ ครั้งที่ 3/2531. วันศุกร์ที่ 8 เมษายน 2531.

โครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่นฯ (สทว.)

อุมัร คาร์นิเลีย

โครงการที่ 10.3 สิทธิชุมชนบ้านครัว

C:\WINDOWS\Desktop\โครงการกลางสทช-3บ้านครัวอุมัรประวัติศาสตร์และการต่อต้านทางด่วนซีดีไรต์ของชาวชุมชน.doc

รายงานการประชุมฯ การทางพิเศษฯ ครั้งที่ 6/2531. วันศุกร์ที่ 3 มิถุนายน 2531.

หนังสือยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร. (นายปัญญา เกสรทอง). ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2531.

หนังสือยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่รัฐสภา. (พลตรีประมาณ อดิเรกสาร).

ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2531.

หนังสือยื่นต่อกรรมาธิการการปกครองสภาผู้แทนราษฎร. ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2531.

หนังสือยื่นต่อกรรมาธิการการคมนาคมสภาผู้แทนราษฎร. ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2531.

นายแพทย์บุญเทียม เขมาภิรัตน์ และ ดร.ประวิช รัตนเพียร

ส.ส.พรรคประชากรไทย.

ยื่นญัตติด่วนให้รัฐบาลยกเลิกโครงการก่อสร้างถนนซีดีไรต์.

ลงวันที่ 4 กันยายน 2531.

หนังสือยื่นต่อรัฐบาลที่ทำเนียบรัฐบาล ลงวันที่ 5 กันยายน 2531.

หนังสือกลุ่ม ส.ส.ภาคใต้ ยื่นต่อนายกรัฐมนตรี. ลงวันที่ 7 กันยายน 2531.

หนังสือกลุ่ม ส.ส.มุสลิม ยื่นต่อสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ลงรับที่ ส.ส. 400/31

วันที่ 19 กันยายน 2531.

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 20 กันยายน 2531. (รัฐบาลพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ).

สำนักข่าวไทย อ.ส.ม.ท. วันอังคารที่ 20 กันยายน 2531 11-0931-0792.

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 20 กันยายน 2531. (รัฐบาลพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ).

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0202/11760.

ลงวันที่ 22 กันยายน 2531.

หนังสือยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 27 กันยายน 2531.

(ผ่าน ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ที่ทำการพรรคประชาธิปัตย์).

ผู้จัดการรายสัปดาห์ ปีที่ 6(3). หน้า 45. ฉบับที่ 245(112) วันที่ 23 - 29 มกราคม 2532.

หนังสือยื่นต่อสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ที่ ร. 594/32 รับวันที่ 27 มกราคม 2532.

หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ที่ นร 0107(3)/2220 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2532.

หนังสือยื่นต่อการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 1 มีนาคม 2532

ข่าวทำเนียบรัฐบาล. ข่าวที่ 211/2532 วันที่ 18 เมษายน 2532.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/4580. ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2532.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/4736. ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2532.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5505/5195. ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2532.

หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ที่ นร 0107(3)/17930 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2532.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5505/1829. ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2533.
 หนังสือถนนรวมและกระจายการจราจร ของ โครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 (พฤษภาคม 2534).
 หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/2306. ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2534.
 หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/3385. ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2534.
 หนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2534.
 รายงานการประชุมฯ เรื่องการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร.
 วันพฤหัสบดีที่ 28 พฤศจิกายน 2534. ณ ห้องรับรอง 2 กระทรวงมหาดไทย.
 หนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2534. (หนังสือชมรมมุสลิม 16 องค์กร).
 หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0202/ว(ล) 20913. ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2534.
 หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0107(3)/17326. ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2534.
 หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5501/62 ลงวันที่ 7 มกราคม 2535.
 ชาวทำเนียบรัฐบาล ชาวที่ 6/2535 วันที่ 14 มกราคม 2535.
 หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/174 ลงวันที่ 15 มกราคม 2535.
 หนังสือสำนักงานเขตปทุมวัน ที่ กท 9004/388 ลงวันที่ 17 มกราคม 2535.
 หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับที่ 14175 วันจันทร์ที่ 27 มกราคม 2535.
 หนังสือสำนักจุฬาราชมนตรี ที่ 84/2535 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2535.
 หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/1209 ลงวันที่ 10 เมษายน 2535.
 คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ /2535 เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่สำรวจข้อมูลเพื่อพัฒนาชุมชนแออัด
 ตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน 2535 - วันที่ 25 พฤษภาคม 2535.
 หนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 23 เมษายน 2535.
 หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2535.
 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับเลขที่ ร 2291/35 วันที่ 21 พฤษภาคม 2535.
 หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0107(3)/6792 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2535.
 หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5506/2496 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2535.
 เอกสารรายงาน เรื่อง ถนนรวมและกระจายการจราจร ของระบบทางด่วนขั้นที่ 2.
 กทพ. กรกฎาคม 2535.
 หนังสือสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0100/5599.
 ลงวันที่ 9 กันยายน 2535.
 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0207/15009 ลงวันที่ 22 กันยายน 2535.
 หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0202/20878 ลงวันที่ 24 กันยายน 2535.

หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ ร. 5374 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2535.

หนังสือ ส.ส.มุสลิม ยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ สส. 107 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2535.

หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0107(3)/11771 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2535.

คำสั่งคณะกรรมการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ที่ 33/2535 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2535.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 1 มท 0100.5/714 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2536.

หนังสือยื่นที่คณะกรรมการการคมนาคม (ฝ่ายบริหารงานทั่วไป กองกรมการคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร
รับที่ 1460/36 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2536 ส่งฝ่าย 4 ดำเนินการ).

หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ ร. 2101 ลงวันที่ 2 เมษายน 2536.

หนังสือยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 22 เมษายน 2536 มีข้อเสนอขอให้มีการไต่สวนสาธารณะ
โครงการก่อสร้างถนนรวมและกระจายการจราจร.

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 283/2536 วันที่ 28 เมษายน 2536 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการ
พิจารณาประโยชน์ของถนนรวมและกระจายการจราจรต่อระบบทางด่วนชั้นที่ 2.
รายงานคณะกรรมการพิจารณาประโยชน์ของถนนรวมและกระจายการจราจร ต่อระบบทางด่วน
ชั้นที่สอง. (ฉบับที่ 1 เปิดเผยเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 ตุลาคม 2536).

บันทึกความเข้าใจร่วมกัน วันที่ 20 เมษายน 2537 (จัดทำที่ทำเนียบรัฐบาล).

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 2). ที่ 294/2537 วันที่ 23 พฤษภาคม 2537.
เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาประโยชน์ของถนนรวมและกระจาย
การจราจรต่อระบบทางด่วนชั้นที่ 2.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0204/9445 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2537.

หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 1 มท 0207/ว.3997
ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2537.

บันทึกความเข้าใจร่วมกัน (ฉบับที่สอง). วันที่ 28 ตุลาคม 2537 (จัดทำที่กระทรวงมหาดไทย).

หนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2537 เรื่อง ขอเสนอความเห็นทางกฎหมาย.
รายงานคณะกรรมการพิจารณาประโยชน์ของถนนรวมและกระจายการจราจร
ต่อระบบทางด่วนชั้นที่สอง. (ฉบับที่ 2 เปิดเผยเมื่อวันพุธที่ 9 พฤศจิกายน 2537).

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 1 มท 0207/40250 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2537.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 1 มท 0215.5/43042 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2537.

หนังสือยื่นโดยตรงต่ออัยการสูงสุด (ดร.คณิต ณ นคร) วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2538..

หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ ร.3651/38 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2538.

หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ส่วนที่ ๓๓๓ ที่ อส ๐๐๑๗/๓๒๔๓ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๓๘.

หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ ๑๙๔ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๘.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย (เลขหนังสือไม่ชัดเจน) ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๘.

ที่ นร ๐๒๐๒/๒๖๗๔ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๓๘

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๘. (รัฐบาลนายชวน หลีกภัย).

ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๑/๓๐ (พิเศษ).

ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐).

หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๗(๓)/๗๖๔๕ ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๘.

หนังสือกรมศิลปากร ที่ ศธ ๐๗๐๗/๓๖๑๔ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘.

หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รับที่ ร.๖๕๐๔ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๓๘.

ขอให้นายกรัฐมนตรีทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๘.

หนังสือยื่นที่สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ

รับที่ ๑๒๘๙ ลงวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๓๙.

หนังสือยื่นที่สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ

รับที่ ๔๓๔๑ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๙.

หนังสือยื่นต่อรองนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) รับที่ ๓๙๑ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๓๙.

หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ ๓๓๓ ที่ วว ๐๘๐๒/๑๕๙๙๗

ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๙.

หนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรี (ผ่าน ส.ส.สมัคร สุนทรเวช โดยนายสมัครรับด้วยตนเอง)

ลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ เพื่อขอสิทธิเข้าชี้แจงต่อคณะรัฐมนตรี.

หนังสือกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ วว ๐๘๐๔/๑๕๖๗๙

ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ (รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

โครงการถนนรวมและกระจายการจราจร).

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๙. (รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา).

ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๑/๓๐ (พิเศษ).

ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐).

หนังสือฉบับสุดท้ายยื่นกับนายสมัคร สุนทรเวช รองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๙.

นิพัทธ์ สระอินทพงษ์.(๒๕๔๐).เอกสารงานรัฐสภา.สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

(ฝ่ายบริการค้นคว้า หอสมุดรัฐสภา).

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 มีนาคม 2540. (รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ).

ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0201/30 (พิเศษ).

ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2540).

เอกสารโครงการความช่วยเหลือผู้ถูกเวนคืน : การทางพิเศษแห่งประเทศไทย

วันที่ 25 พฤษภาคม 2540.

หนังสือการทางพิเศษฯ ด่วนที่สุด ที่ มท 5501/3139 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2540.

หนังสือการทางพิเศษฯ ที่ มท 5509(3)/242 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2542.

ประกาศการทางพิเศษแห่งประเทศไทย เรื่องแจ้งการเข้าสำรวจอสังหาริมทรัพย์

ที่จะต้องเวนคืนเพื่อสร้างทางพิเศษสายแจ้งวัฒนะ-บางโคล่

(ถนนรวมและกระจายการจราจร) ประกาศ ณ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2543.

หนังสือบริษัททางด่วนกรุงเทพจำกัด(มหาชน) เลขที่ บทก. 204/ซี 310.132

ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2543.

หนังสือยื่นที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปร. 000956.2543 ลงวันที่ 20 กันยายน 2543.

หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0108.31/25733 ลงวันที่ 26 กันยายน 2543.

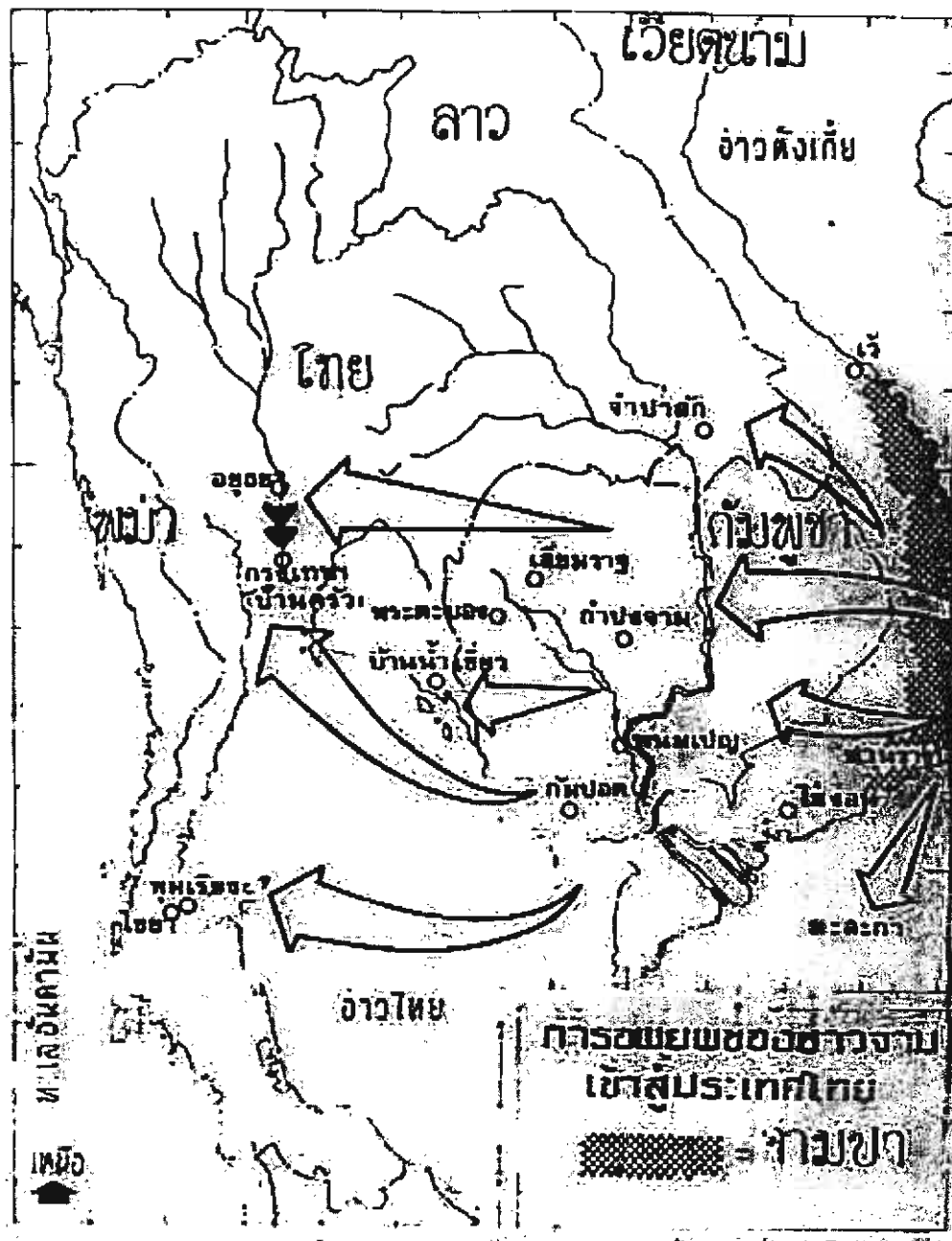
หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0108.31/4412 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2544.

นสพ.มติชนรายวัน (หน้า 19) ฉบับวันที่ 20 พฤษภาคม 2544

นสพ.เดลินิวส์ (หน้า 30) ฉบับวันที่ 31 พฤษภาคม 2544

.....

ภาคผนวก

จากจามปา - กองอาสาจามบ้านคร้ว

การอพยพของชาวจามเข้ามาในประเทศไทยตามแผนที่ มีเส้นทางต่อไปนี้

จากจามปา เข้ากรุงศรีอยุธยา - กรุงเทพมหานคร - เป็นกองอาสาจามบ้านคร้ว

จากจามปา เข้ากัมพูชา(เขมร) - บ้านน้ำเหือ(ตราด) - เป็นกองอาสาจามบ้านคร้ว

จากจามปา เข้าทางใต้ที่ไชยาพุมเรียง - เป็นกองอาสาจามบ้านคร้ว

(ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๐ : สิงหาคม ๒๕๓๕)

แผนที่สยามรัตนโกสินทร์

ทิศเหนือและตะวันออก ได้แก่ลาว เขมร และญวน

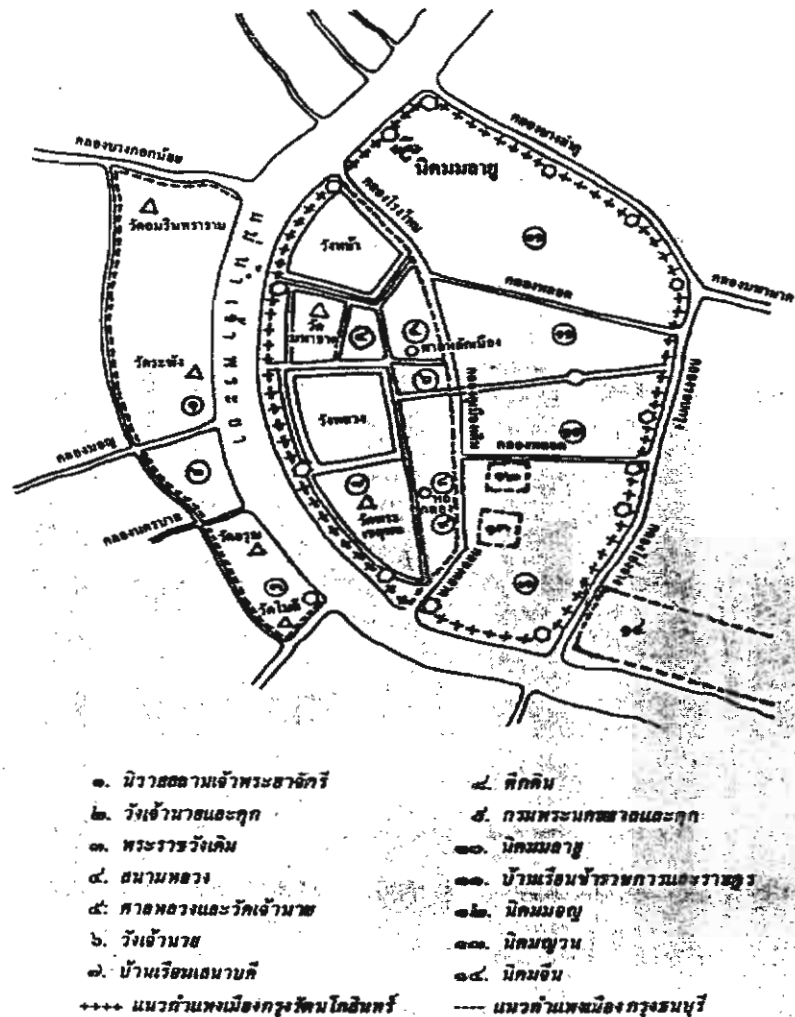
ทิศใต้ ได้แก่มลายู ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู

ทิศตะวันตก ได้แก่พม่าบางส่วน

เมื่อชนชั้นปกครองแต่ละชาติพันธุ์พ่ายแพ้สงคราม ราชรัฐจึงถูกกวาดต้อนให้มาเป็นเชลยศึกสงคราม เกณฑ์แรงงานให้สร้างบ้านแปงเมือง ขุดคูคลอง เข้าร่วมรบในสงครามพม่ากับเจ้านายสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 จักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศสได้เข้ายึดดินแดนข้างต้นให้กับเจ้าของเดิม ราชอาณาจักรไทยจึงใช้ “นโยบายลู่ตามลม” (Bending with the wind) เพื่อรักษาผืนแผ่นดินสยามส่วนใหญ่ที่เห็นตามแผนที่ปัจจุบัน

(ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๓ และ รัชกาลที่ ๔ - พ.ศ. ๒๔๗๕)

แผนผังแสดงแนวคลองและกำแพงกรุงรัตนโกสินทร์สมัยแรก

รุ่นแรก

ชาวมลายูปัตตานีรุ่นแรกที่ถูกกวาดต้อนครอบครัวมาเป็นเชลยศึกสงครามสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อปีพ.ศ. 2329 ได้พักอาศัยในพื้นที่ที่อยู่ในแนวคลองรอบกรุง (คลองโอ่งอ่าง, คลองบางลำภู) ซึ่งแนวคลองรอบกรุงเป็นอาณาเขตพระนครด้านทิศตะวันออก เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4 มีการขุดคลองผดุงกรุงเกษม อาณาเขตพระนครด้านทิศตะวันออกจึงขยายเพิ่มขึ้น

(จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์)

กระบี่สงครามเก้าทัพ

คุณยายหนับ มานะเกษม (เกิดพ.ศ. 2448 - มีชีวิต มิถุนายน 2544) สืบเชื้อสายจากเขมรจามเป็นคนบ้านครัวโดยกำเนิด เป็นผู้เปิดประตูบ้านครัวต้อนรับ จิม ทอมป์สัน ในปีพ.ศ. 2489 ต่อมาได้ร่วมทุนจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทใหม่ไทยกับ จิม ทอมป์สัน ปัจจุบันคุณยายมีหุ้นในบริษัทด้วย

กระบี่ในมือคุณยาย ซึ่งคุณยายบอกว่าได้ผ่านศึกสงครามมาแล้ว โดยสืบมรดกตกทอดกันจากการตรวจสอบกระบี่ในห้องอาวุธโบราณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เห็นกระบี่ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เลขทะเบียน ถ. 12/7 เป็นเหล็กมีขนาดยาว 73.5 ซม. จัดเป็นอาวุธประเภทใช้ฟันและแทง โดยที่มีความเหมือนกับกระบี่ในมือคุณยายอย่างมาก จึงอนุมานได้ว่ากระบี่เล่มนี้ได้ผ่านศึกสงครามเก้าทัพมาแล้ว ถือเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ว่า บรรพชนบ้านครัวเคยผ่านศึกสงครามเก้าทัพมาจริง

เรือนไทยฝาปะกนไม้สักทองที่เห็นสร้างมาประมาณ 200 ปี สืบมรดกตกทอดกันมาเหมือนกัน เรือนหลังนี้ถูกปรับปรุงมาหลายครั้งแล้ว โดยที่เจ้าของเรือนเป็นญาติสนิทของคุณยาย

(ภาพโดย พิษณุ จารีย์พันธ์)

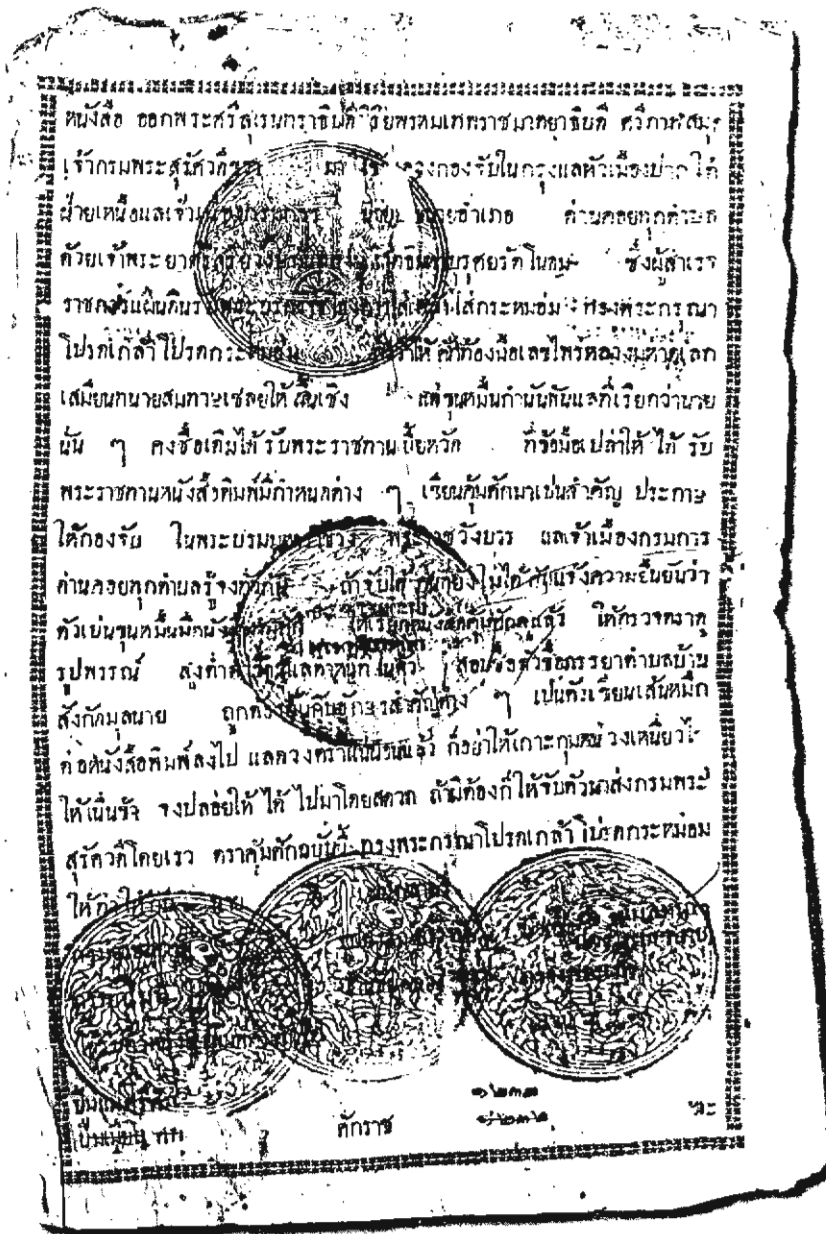
ดาบสงครามเก่าทัพ

ดาบในมือเด็กชายสืบศิษย์ ศานติศาสน์ ซึ่งเป็นอนุชนที่มีบรรพชนเป็นเจ้าของดาบ โดยที่บรรพชนเล่าต่อกันมาว่าดาบเล่มนี้ได้ผ่านศึกสงครามเก่าทัพมาแล้ว สภาพดาบยังคงคมกริบ มีคราบสนิมอยู่บ้าง ปลายดาบมีรอยบินเล็กน้อยเหมือนผ่านการฟาดฟันต่อสู้มาก่อน

จากการตรวจสอบดาบในห้องอาวุธโบราณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เห็นดาบเล่มหนึ่งระบุว่าเป็นดาบญี่ปุ่นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เลขทะเบียน ถ. 15/7 เป็นเหล็กมีขนาดยาว 73.8 ซม. จัดไว้เป็นอาวุธประเภทใช้ฟัน โดยมีความเหมือนใกล้เคียงกับดาบในมือเด็กชายสืบศิษย์ จึงอนุมานว่าดาบเล่มนี้ได้ผ่านศึกสงครามเก่าทัพมาแล้ว ถือเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ว่า บรรพชนบ้านครัวเคยผ่านศึกสงครามเก่าทัพมาจริง ก่อนได้รับพระราชทานที่ดินบ้านครัวให้เป็นที่อยู่อาศัย

ต่อมาบรรพชนได้ถูกเกณฑ์แรงงานให้ขุดเบิกร่องน้ำลำกระโดง ซึ่งไหลผ่านที่ดินที่อยู่อาศัยจนเป็นคลองแสนแสบได้ ตามที่เห็นจนทุกวันนี้

(คุณอรุณี สุมานะนันท์ : เอื้อเฟื้อดาบ, อุมัร ดำริห์เลิศ : ถ่ายภาพ สุกรีที่ 9 มีนาคม 2544)

บรรพชนกองอาสาจามบ้านคร้ว

"ตราคุ้มศักดิ์" เป็นเอกสารสิทธิ์พิมพ์ด้วยกระดาษสาในสมัยต้นรัชกาลที่ 5 รับรองว่า นายลี เป็นชาวจาม ประกอบอาชีพเป็นกะลาสีเรือ และมีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านคร้ว สังกัดกรมอาสาจาม

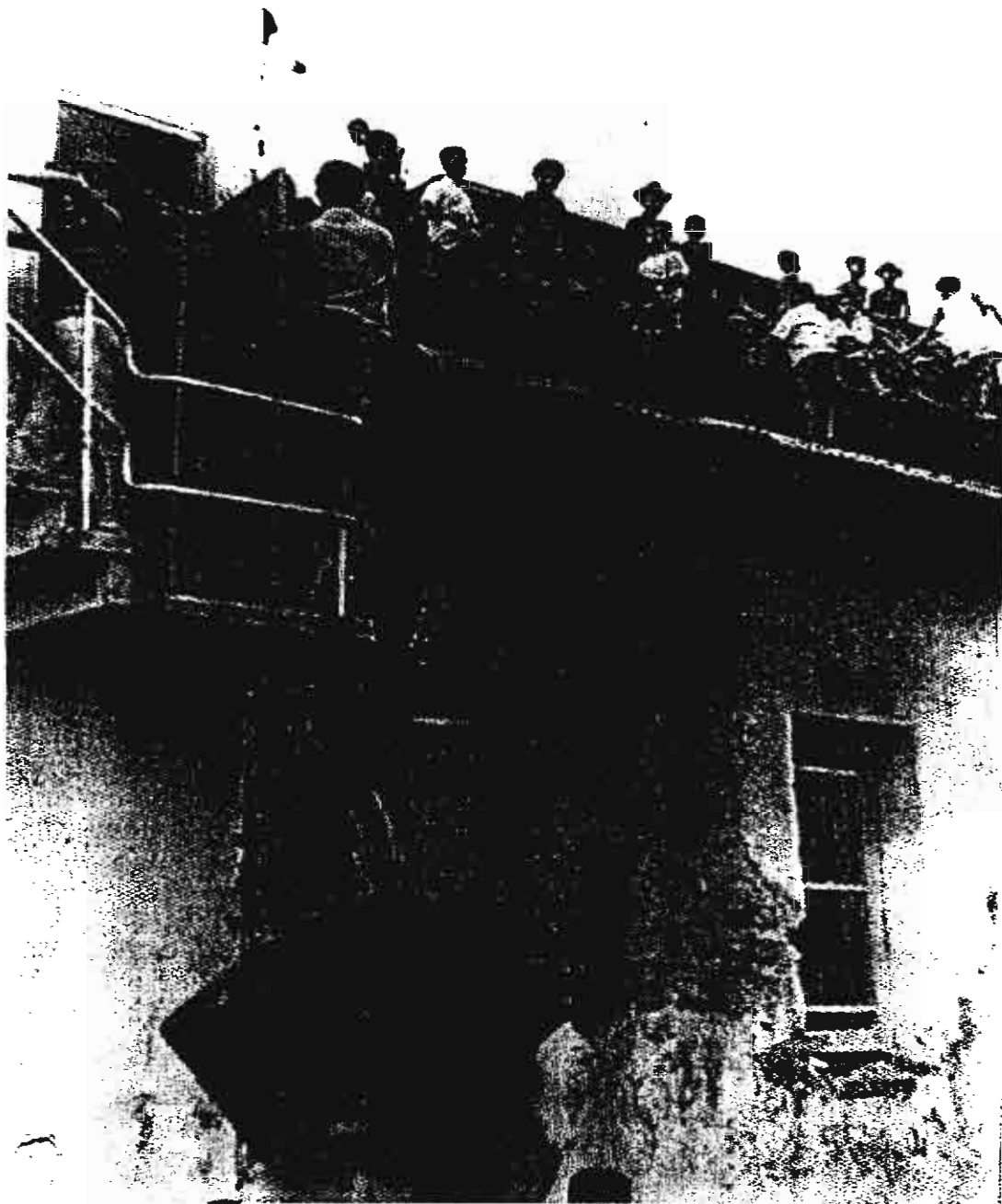
(เอกสารต้นฉบับโดย ประดับ วิมานรัตน์)

บรรพชนกองอาสาจามบ้านคร้ว

“ตราคุ้มศึก” เป็นเอกสารสิทธิ์อีกฉบับ เพื่อรับรองว่า นายอูม เป็นชาวจาม ประกอบอาชีพ
เป็นกะลาสีเรือ และมีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านคร้ว สังกัดกรมอาสาจาม

(เอกสารต้นฉบับโดย ประดับ วิมานรัตน์)

สุเหร่ากองอาสาจาม

สุเหร่ากองอาสาจาม “หลังคาทรงปั้นหยา” หรือ “หลังคาดีมะ” เป็นเรือนไทยมุสลิมปัตตานี โดยปัตตานีเป็นเมืองท่าค้าขายทางทะเลมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา รับอารยธรรมมาจากตะวันตก ในภาพเห็นบานหน้าต่างเปิดเข้าในตัวอาคาร ผนังอาคารส่วนบนเอนสอบบ้างเข้าหากัน เหมือนโบสถ์ วิหารเรือนไทยสมัยอยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์ กองอาสาจาม ชาวเขมร ชาวมลายูปัตตานีสร้างขึ้นไว้ ครั้งก่อตั้งบ้านคร้วประมาณปีพ.ศ. 2330 ก่อนจะรื้อถอนลงในช่วงปีพ.ศ. 2497-2498 และสร้างขึ้นใหม่เป็นมัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ ตามที่เห็นปัจจุบัน

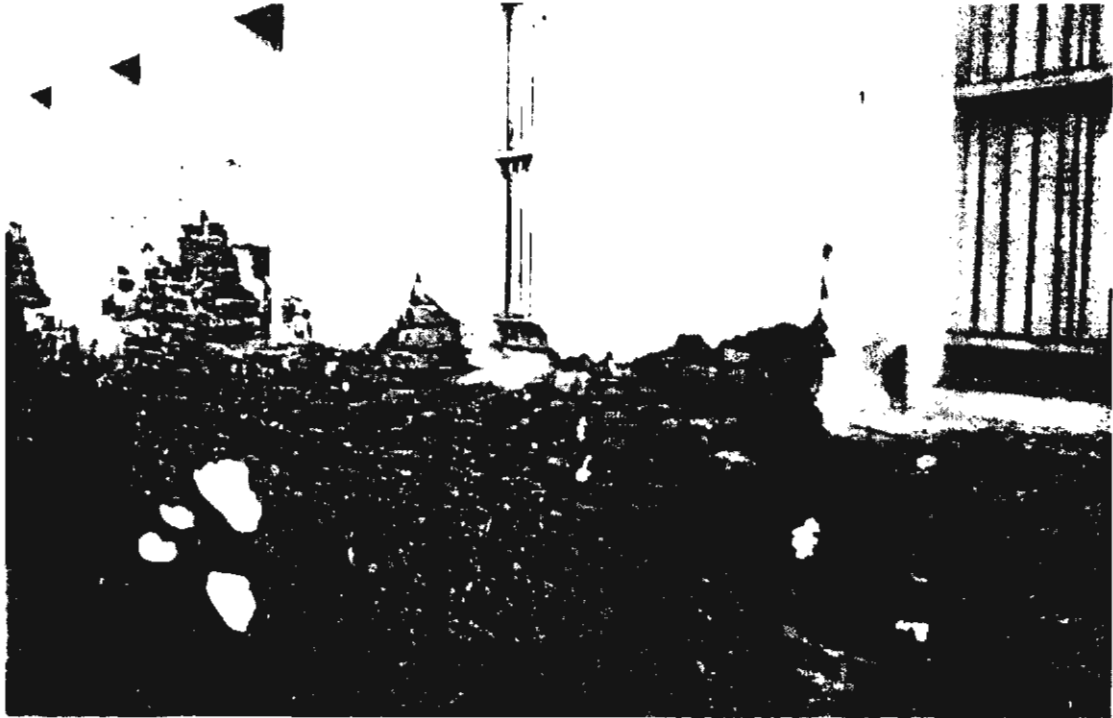
(ภาพโดย ชิด เพ็ชรยาหน เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิดเชย สดมณี)

เชื่อมต่อกันไม่ได้

อาคารสุเหร่าของอาสามามีรอยแยกเชื่อมต่อกันไม่ได้ อาคารเดิม(ขวามือ) กองอาสาม
สร้างขึ้นในต้นรัชกาลที่ 1 เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบโบราณ อาคารโดม(ซ้ายมือ) สร้างต่อเติมขึ้น
ในต้นรัชกาลที่ 7 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

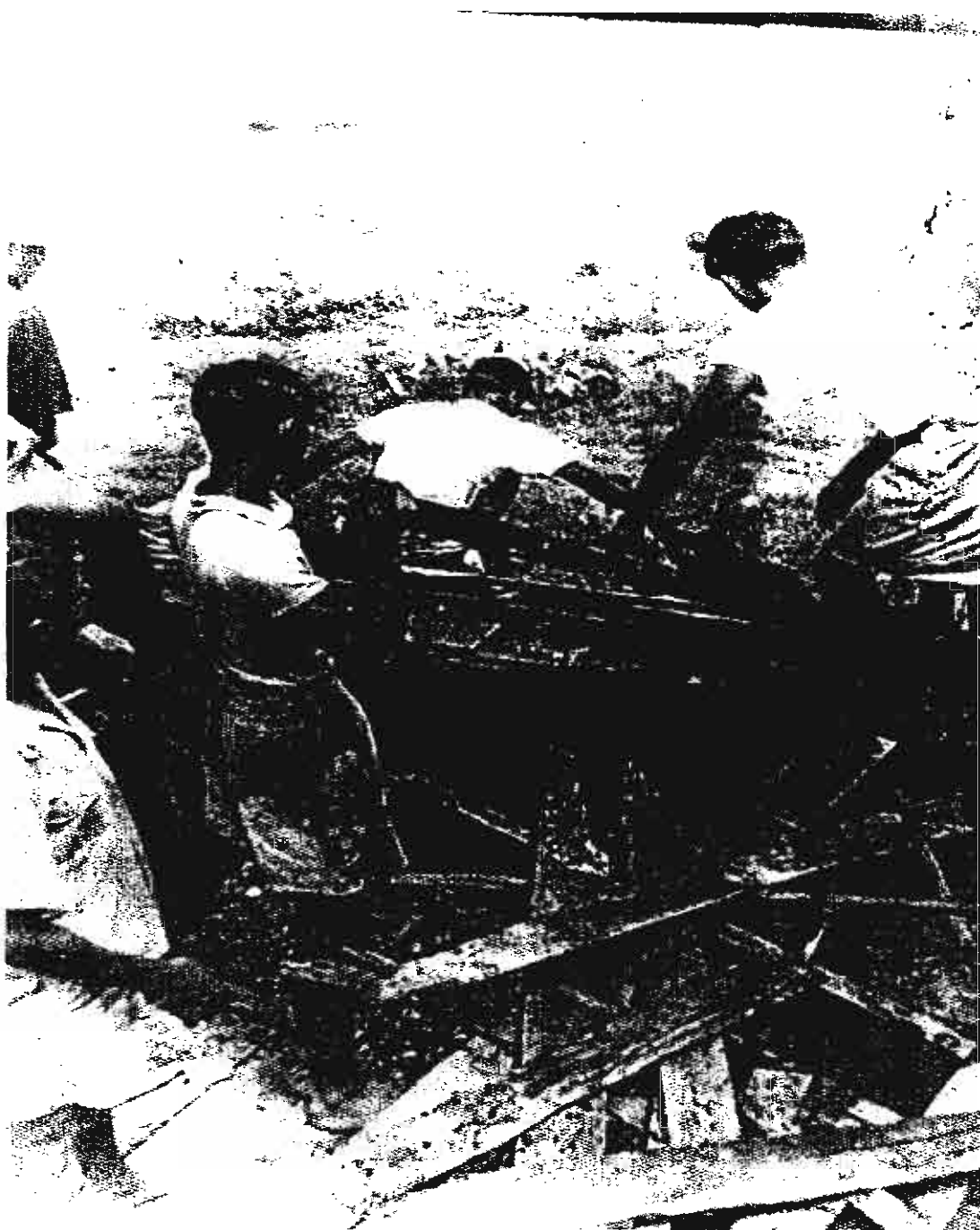
(ภาพโดย ชิด เพ็ชรยาน เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิดเชย สดมณี)

กำแพงรัตนโกสินทร์

ผนังสุเหร่าของอาสาจามชาวสุทนต์ไพร่จมนเห็นแผ่นอิฐก้อนเล็ก/ใหญ่ หนา/บาง ไม่เท่ากัน มีรอยแตกแยกรอบอาคารสภาพบ่งบอกเป็นศาสนสถานเก่าแก่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ บานหน้าต่างเปิดเข้าในตัวอาคารเหมือนโบสถ์วิหารเรือนไทยในสมัยอยุธยา-รัตนโกสินทร์

(เชื้อเพื่อภาพโดย เกษม บินมะฮมุด)

รื้อหลังคาชาเมียะ

โครงหลังคาทรงปั้นหยาสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก เห็นแผ่นไม้เจาะรูใช้ดอกสลักลิ้มตามที่ กองอาสาจามสร้างไว้ครั้งรัชกาลที่ 1 เห็นบางคนยื่นเท้าเปล่าเข้าใจว่าโครงหลังคาไม่ได้ตอกตะปู ยึดเหนี่ยว หรือถ้าตอกตะปูไว้คงน้อยมาก การรื้อถอนใช้เชือกคล้องดึงลงมาอย่างง่ายดาย (จำได้ว่า กระเบื้องหลังคาเป็นดินเผาแบบเดียวกันกับกระเบื้องหลังคาวัดโบราณทั่วไป - ผู้เขียน)

(ภาพโดย ชิต เพ็ชรชาน เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิตเชย สดมณี)

ผนังทองแดงกำแพงเหล็ก

ผนังอาคารหนามาก่อขึ้นด้วยก้อนอิฐขนาดใหญ่ เพื่อรับน้ำหนักโครงหลังคาแทนเสา เห็นผู้ถือค้อนปอนด์ทุบผนังอาคาร มีผู้อาวุโสบางคนเห็นภาพนี้แล้วจำได้ว่า เป็น นายถมยา เพ็ชรยาหน (ครูเยอ หรือ ปะเยอ-เสียชีวิตแล้ว) เป็นหนึ่งในคณะช่างที่สร้างสุเหร่า รั้วที่เห็นถูกรื้อถอนลงเพราะต้องขยายบริเวณสุเหร่าให้กว้างออกไป

(เชื้อเพื่อภาพโดย เกษม บินมะสมุด)

รุ่นสุดท้าย

นักเรียนศาสนาโรงเรียนดาร์อัลเอียะซาน(บ้านแห่งคุณธรรม) รุ่นสุดท้ายปีพ.ศ. 2497-2498 โดยที่โรงเรียนต้องยุติการเรียนการสอนลง เพราะต้องให้พื้นที่โรงเรียนปฏิบัติศาสนกิจไปชั่วคราว

กลุ่มนักเรียนที่ยืนบนเนินกองอิฐปรักหักพังจากการรื้อถอนสุเหร่า เห็นแผ่นอิฐโบราณก้อนใหญ่ใช้เป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ว่า อาคารที่รื้อถอนลงเป็นศาสนสถานเก่าแก่แห่งหนึ่งในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ - (ผู้เขียนก็เป็นนักเรียนรุ่นสุดท้ายครั้งนั้นด้วย แต่จำไม่ได้ว่าได้อยู่ในกลุ่มตามภาพด้วยหรือไม่)

(ภาพโดย ชิต เพ็ชรยานน เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิตเชย สดมณี)

หลักฐานทำหายการพิสูจน์

อาคารเดิม ได้ถูกรื้อถอนลงราบเรียบ ยังคงเหลือตระหง่านอยู่เป็น อาคารเดิม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก (อาจจะสร้างขึ้นสมัยเดียวกับสะพานกษัตริย์ศึกที่สร้างข้ามทางรถไฟหัวลำโพงก็ได้ที่ยังคงอยู่มาจนปัจจุบัน-ผู้เขียน)

ถ้าจะพิสูจน์ว่า อาคารเดิม สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 จริงหรือไม่ ยังมีหลักฐานเพียงอย่างเดียวที่ยังคงเหลืออยู่อย่างทำหายการพิสูจน์ คือ ซากปรักหักพังฐานรากผนังอาคาร (ตามภาพที่มีกลุ่มคนยืนอยู่ข้างบน) ที่ยังคงอยู่ได้พื้นมัสยิดและจนอยู่ได้ดินจนทุกวันนี้

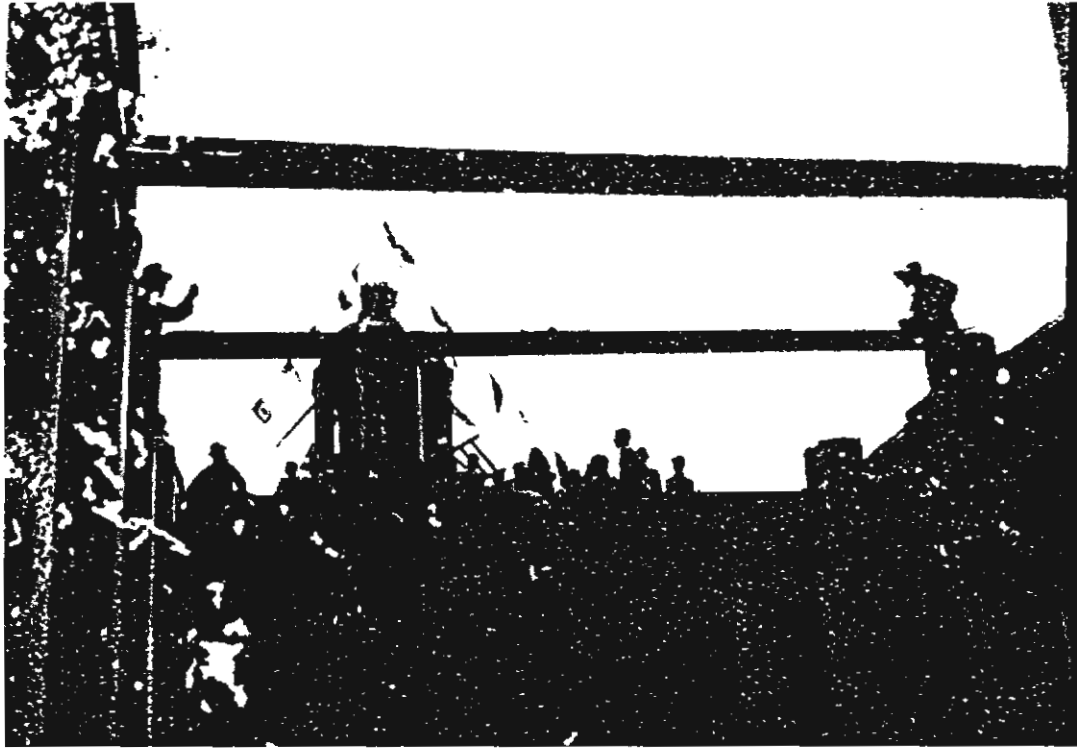
(เอื้อเฟื้อภาพโดย เกษม บินมะฮมุด)

ลำเลียงวัสดุ

สัปบุรุษช่วยกันขนไม้/อิฐ/หิน/ปูน/ทราย/เหล็ก นำมาสร้างมัสยิดยามีจุลคือยริยะห์ ลำเลียงมาทางเรือต่อขนาดใหญ่ นับลำจอดอยู่ที่ศาลาท่าน้ำเรียงรายในคลองแสนแสบได้ มีทางเดินจากมัสยิดไปศาลาท่าน้ำกว้างประมาณ 3 เมตร ยาวประมาณ 65 เมตร ไปด้วยแผ่นหินสีกัดสี่เหลี่ยม มีขนาด 0.30 เมตร จำนวนนับพันแผ่นได้สูญหายไป ครั้งที่การเคหะแห่งชาติเข้ามาปรับปรุงทางเดินให้เป็นคอนกรีตในปีพ.ศ. 2521 รั้วไม้ระแนงที่เห็นเป็นบ้าน “ดีประเสริฐ”

(ภาพโดย ชิต เพ็ชรยานนท์ เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิตเชย สดมณี)

ชั้นคาน

การวางคานไม้โครงหลังคาที่ไม่มีเสาเสริมช่วงกลางอาคาร ต่อมาโครงหลังคาอ่อนตัวลงจึง
ต่อเติมเสาเสริมช่วงกลางอาคารขึ้น 4 ต้น ประมาณในช่วงปีพ.ศ. 2516-2517 ตามที่เห็นปัจจุบัน

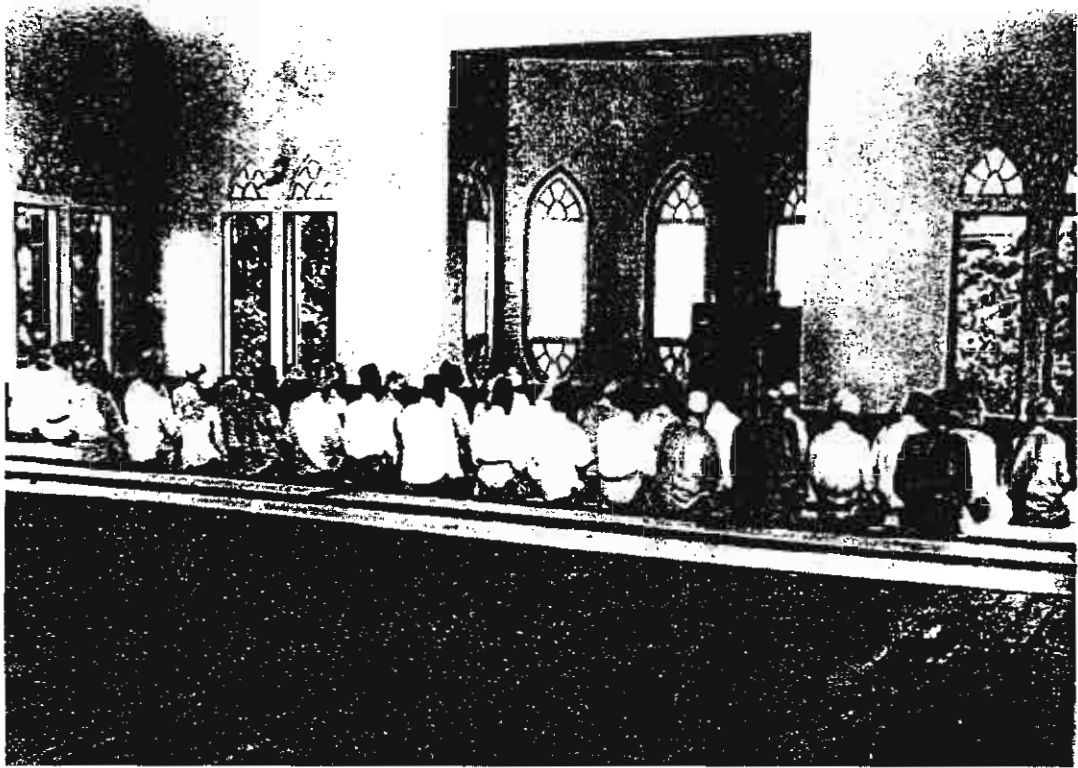
(เชื้อเพื่อภาพโดย เกษม บินมะฮมุด)

ฟื้นฟูผ้าขาว

มัสยิดสร้างใหม่ส่วนที่เป็นอาคารเดิม มีพื้นที่บางส่วนใช้ปฏิบัติศาสนกิจในวันตรุษประจำปี ได้ เห็นผนังอาคารก่ออิฐรู้นใหม่ขนาดเล็กเท่ากัน ซึ่งต่างจากผนังอาคารเดิมก่ออิฐโบราณก้อนใหญ่ และเห็นพื้นไม้สักทองปูด้วยผ้าขาวสะอาดตา

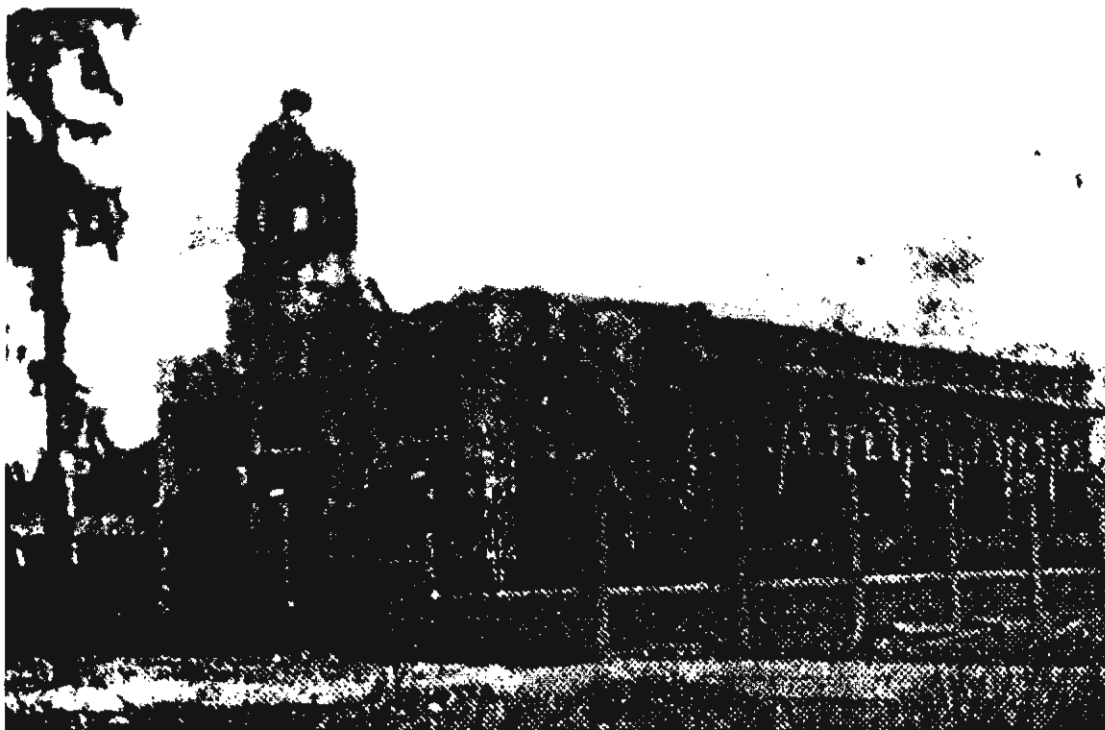
(เชื้อเพื่อภาพโดย เกษม บินมะฮมุด)

พื้นที่าเซลเล็ก

พื้นที่มัสยิดปีพ.ศ. 2500 เป็นไม้สักทองทาน้ำมันเซลเล็กที่มีส่วนผสมจาก ครั่ง จึงมีปัญหา ศาสนาได้แย้งกันว่า ชีครั่ง เป็นสิ่งสกปรกนำมาทาพื้นทำให้แปดเปื้อนสกปรกด้วย สัปบุรุษจึงช่วย กันขัดถูเอาน้ำมันเซลเล็กออกได้บางส่วนจนเห็นรอยต่างบนพื้น ต่อมาจึงนำพรมมาปูทับพื้นไว้และ ได้เปลี่ยนพรมไปหลายผืนแล้ว เห็นหน้าต่างยังไม่ได้ติดตั้งเหล็กดัด และเขาเริ่มกลางอาคารยังไม่ ได้ต่อเติม พื้นที่บริเวณมิมบรู (ธรรมาสน์เทศนา) สะอาดตากว่าปัจจุบัน

(ภาพโดย ชิต เพ็ชรยาหน เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิตเชย สดมณี)

สุเหร่ากองอาสาจาม/สุเหร่าคลองนางหงษ์/สุเหร่าเก่า/มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์

ชื่อสุเหร่าที่เรียกต่างกันมีที่มาตามยุคสมัย ต่อไปนี้

- “สุเหร่ากองอาสาจาม”: กองอาสาจามสร้างไว้ในสมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2330 (ร.ศ. 6)
 - “สุเหร่าคลองนางหงษ์”: พระยาราชนางหงษ์ เรียกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2382 (ร.ศ. 58)
 - “สุเหร่าเก่า”: บรรพชนเรียกกันต่อมา
 - “มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์”: ชื่อจดทะเบียนตาม พ.ร.บ.มัสยิดอิสลาม พ.ศ. 2490 เลขที่ 74
- ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2494 - ปัจจุบัน

ภาพที่เห็นเป็นมัสยิดในปีพ.ศ. 2500 เมื่อสร้างแล้วเสร็จใหม่ ๆ มีบริเวณโดยรอบโล่งเตียน ต่อมาคณะกรรมการมัสยิดและสัปบุรุษได้ร่วมกันสร้างปรับปรุงตลอดมา จนเป็นอาคารโอ่อ่าโอโง่งตามที่เห็นปัจจุบัน

(ภาพจากหนังสืออนุสารมุสลิม ปี 2506)

ห่อชะชาน

ในภาพ อิหม่ามวาฮับ นนทโกวิท กำลังเทศน์กรวดฐานรากอาคาร “ห่อชะชาน” ตามที่มีผู้บริจาคให้จัดสร้างขึ้นเคียงข้างอาคารมัสยิดประมาณปีพ.ศ. 2503 ตามที่เห็นปัจจุบัน

(ภาพโดย ชิด เพ็ชรยานน เอื้อเฟื้อภาพโดย ชิดเชย สดมณี)

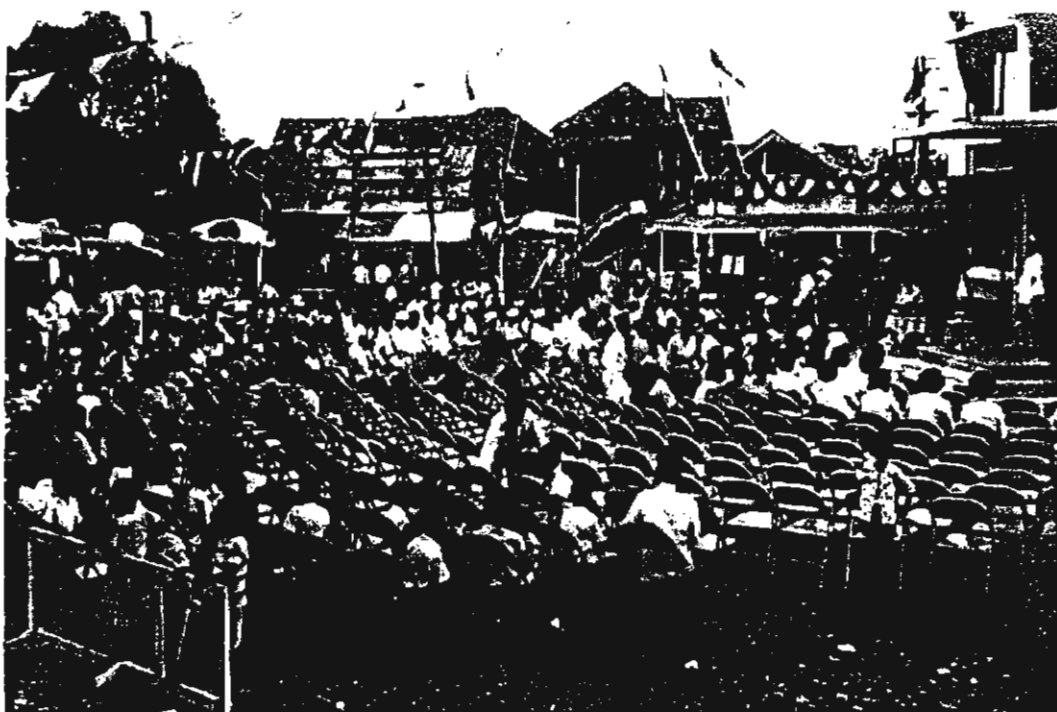

อิหม่ามมัศยิดยามีอุลค็อยรียะห์

ภาพเมื่อปีพ.ศ. 2500 คนนั่งกลาง คือ อิหม่ามวาฮับ นนทโกวิท สืบสายการเป็นอิหม่ามต่อจากบิดา คือ อิหม่ามไต้ะหะยี่มะหะหมัด ซึ่งเป็นอิหม่ามในสมัยรัชกาลที่ 5 และอิหม่ามไต้ะหะยี่มะหะหมัด ได้สืบสายการเป็นอิหม่ามต่อจากบิดา คือ อิหม่ามไต้ะหะยี่ฮบ ซึ่งก็ได้สืบสายการเป็นอิหม่ามต่อจากบิดาในยุคต้นๆ ครั้งที่มัศยิดยังเป็นสุเหร่าของอาสาจามในสมัยรัชกาลที่ 1 แต่เดิมการเป็นอิหม่ามใช้การสืบสายต่อกันมาทางลูกหลาน ในภาพมีผู้ปฐักอีก 8 นาย มีรายชื่อชัดเจน

อิหม่ามมัศยิดยามีอุลค็อยรียะห์ ในปีพ.ศ. 2544 โดยมี นายประภาพร วิจิตรตระการสม เป็นอิหม่ามประจำมัศยิด

(เอื้อเฟื้อภาพโดย สงบ คำวิฑ์เลิศ)

มัสยิดยาเมียะ 2500

มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ สร้างแล้วเสร็จ จึงจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นในปีพ.ศ. 2500 อิหม่าม วาฮับ นนทโกวิท กำลังปราชัยเปิดงาน เห็นสระน้ำเดิมถูกกลบทิ้งและสร้างใหม่เป็นอาคารโถง กับมัสยิด พื้นสนามยังคงเป็นลานดิน (บ้านครัวช่วงนี้มีผู้สูงอายุ 80-90-100 ปี พบเห็นทั่วหมู่บ้าน)

(เชื้อเพื่อภาพโดย เกษม บินมะฮมุด)